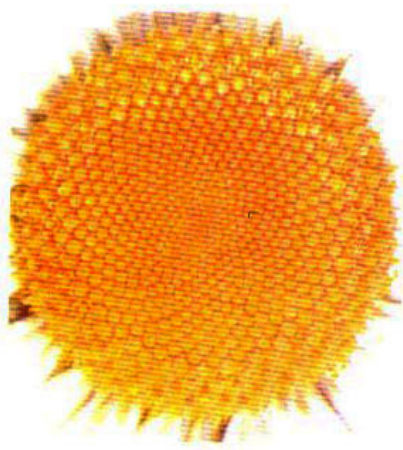

У цркви манастира Павловца није било довољно места
за све верне који су 31. октобра 1999. године дошли на литургију

Каленик

БРОЈ 5
ЗА 1999. ГОДИНУ

ДОНОСИ:

Зоран Крстић, протођакон
У СУСРЕТ 2000-ГОДИШЊИЦИ
РОЂЕЊА ГОСПОДА НАШЕГА
ИСУСА ХРИСТА
(завршетак серије чланака) Стр. 11.

Негослав Јованчевић
ОБНОВЉЕН И ОСВЕЋЕН
СРЕДЊОВЕКОВНИ МАНАСТИР
ПАВЛОВАЦ НА КОСМАЈУ Стр. 16.

Радојко Јовановић (1899 – 1943)
НОЋАС САМ ЛЕЖАО
БОЛЕСТАН И ПАО... Стр. 22.

Иконостас храма Светог Николе манастира Павловца

Каленик

Година – XXI

Број – 5 (126)/1999

Издавач – Српска
православна епархија
шумадијска

Излази шест пута годишње

Уређује Одбор

Главни и одговорни уредник –
Драгослав Степковић

Заменик главног и одговорног
уредника – Негослав
Јованчевић

Уредништво и администрација –
„Каленик“, 34000 Крагујевац,
Крагујевачког октобра 67

Телефон – 034/332 642

E-mail: spckrag@infosky.net

Штампа – Stillart, Нови Београд,
Алексе Дундића 10

Тираж – 3700 примерака

СВЕТО ПИСМО СТАРОГ ЗАВЕТА У ЛИТУРГИЈИ

Велика тајна оваплоћења Сина Божијег обнавља се у литургијском животу, односно у евхаристијском свештенодејству, тако да је Евхаристија централни нерв хришћанског живота. Свети оци о овом питању су једнодушни, од апостолског доба до отаца средњег века, од Светог Игњатија Богоносца, Поликарпа Смирноског, Климента Римског, преко Кападокијаца и Светог Максима Исповедника, до Светог Симеона Солунског и Светог Григорија Паламе. Природа Цркве је евхаристијска, Црква је тело Христово, Евхаристија је тело тело Христово. Без Евхаристије нема Цркве, тиме ни црквености и оцрквљења живота. С друге стране нема ни Евхаристије без Цркве, јер Евхаристије не може бити без освећујуће силе Духа Светога. А Дух Свети обитава у Цркви, односно Дух Свети конституише Цркву, што значи да Цркву чини Црквом.

Ако поставимо питање идентитета Цркве, видећемо да овај појам извире из есхатологије, што ће рећи да Црква није оно што је сада, већ оно што ће бити у будућем веку. То значи на једном месту сабран народ око Месије, Спаситеља света.

Црква је сада присутна, по речима Светог Максима Исповедника, у **икони**, јер на литургијском сабрању имамо сабрани народ на једном месту око епископа, који иконизује Христа Спаситеља. Значи, у новозаветно време Црква је присутна у икони, док, како учи Свети Максим, у Старом завету је присутна у сенци, јер тамо имамо, такође, сабрани народ на једном месту око Првосвештеника, било у Скинији, било у Храму. Сагледавајући Цркву на овај начин, видимо њено постојање и у Старом, а не само у Новом завету, од Педесетнице. Свето писмо Старог и Новог завета се једино могу тумачити у Цркви и једино се ту могу разумети. Ако знамо да су писци Светих списа били надахнути Духом Светим и да Дух Свети конституише Цркву, наведено бива још јасније.

Свето писмо је књига Цркве. То значи да нема Цркве без Литургије, односно да ни Литургије нема без Светог писма, јер је Литургија препевано Свето писмо.

Структура Литургије подразумева сабрање народа на једно место и око једног предстојатеља, а то је заступљено у Старом завету. Да је литургијска структура позната у Старом завету, доказује и велики литургичар Кипријан Керн (**Евхаристия**, Париж 1947, 218).

Мада се Стари и Нови завет не могу одвајати и посматрати као две целине, акценат стављамо на заступљеност старозаветних места у тексту Литургије, јер код нас радова такве врсте готово и

да нема, док су новозаветна места у Литургији позната. Свесни некомплетности, наводићемо само старозаветна места, како би их што више истакли и јасно показали да скоро пола текста Литургије чини Стари завет.

Упоредни приказ литургијских молитава, прозби и возгласа са местима из Старог завета одакле су они преузети, у целини или делимично, даје се према тексту Литургије Св. Јована Златоустога, имајући у виду да је Стари завет укључен и у Литургију Св. Василија Великог на исти начин, у канону Евхаристије чак и више. Литургијска и старозаветна места која се пореде обележена су истим бројевима.

У молитвама које свештеник изговара док облачи одежде у којима ће служити Литургију, налазимо мноштво старозаветних места.

1. Молитва за стихар:

„Зарадоваће се душа моја Господу, јер ме обуче у ризу спасења и одећом весеља одену ме, као женику стави ми венац, и као невесту украси ме красотом.“

1. Ис 61,10:

„Веома ћу се радовати Господу, и душа ће се моја веселити у Богу мојем, јер ме обуче у хаљине спасења и плаштем правде огрте ме као кад женик намјести накит и као кад се невеста уреси уресом својим.“

2. Молитва за епитрахил:

„Благословен Бог који излива благодат своју на свештенике своје као миро на главу, која се слива на браду, браду Аронову, које се слива на скут од хаљине његове.“

2. Пс 133, 2:

„Као добро уље на глави, које се стаче на браду, браду Аронову, које се стаче на скут хаљине његове.“

3. Молитва за појас:

„Благословен Бог који ме опасује силом и учини беспрекорним пут мој, који укрепљује ноге као јелену и на висину ме поставља.“

3. Пс 18, 32–33:

„Овај Бог опасује ме снагом, и чини ми вјеран пут. Даје ми ноге као у јелена, и на висине ставља ме.“

4. Молитва за десну наруквицу:

„Десница твоја, Господе, прослави се у сили; десна рука твоја, Господе, сруши непријатеље, и обиљем славе своје сатро си противнике.“

4. 2 Мој 15, 6–7:

„Десница твоја, Господе, прослави се у сили; десница твоја, Господе, сатре непријатеља. И мноштвом величанства својега оборио си оне који усташе на те; пустио си гњев свој, и прождрије их као сламу.“

5. Молитва за леву наруквицу:

„Руке твоје створише ме и саздаше ме: уразуми ме, и научићу се заповестима твојим.“

5. Пс 119, 73:

„Руке твоје створиле су ме и начиниле ме: уразуми ме, и научићу се заповијестима твојим.“

6. Молитва за надбедреник:

„Опаши мач твој око бедара својих, Силни, лепотом својом и добротом својом; и шири се и успевај и царуј ради истине, кротости и правде, и водиће те дивно десница твоја, свагда, сада и увек и у векове векова. Амин.“

6. Пс 45, 3–4:

„Припаши јуначе, уз бедру своју мач свој, част своју и красоту своју. И тако охићен похитај, сједи на кола за истину и кротку правду, и десница ће твоја показати чудеса.“

7. Молитва за фелон:

„Свештеници твоји, Господе, обућиће се у правду, и преподобни твоји обрадоваће се радосту, свагда, сада и увек и у векове векова. Амин.“

7. Пс 132, 9:

„Свештеници твоји нек се обуку у правду, и свеци твоји нек се радују.“

После облачења свештеник пере руке, изговарајући прописану молитву са старозаветном основом.

8. Молитва при умивању руку:

„Умићу са невинима руке своје, и обићи ћу жртвеник твој, Господе, да чујем глас хвале твоје и да јављам сва чудеса твоја. Господе, заволах красоту дома твога и место боравка славе твоје. Немој погубити душу са безбожницима и живот мој с крвницима, у чијим су рукама безакоња, и десница им се испуни мита. А ја у безазлености својој ходих: избави ме, Господе, и помилуј ме. Нога моја стаде на прави пут; у црквама благосиљаћу те, Господе.“

8. Пс 26, 6–12:

„Умивам правдом руке своје, и идем око жртвеника твојега, Господе. Да разглашујем хвалу твоју и казујем сва чудеса твоја. Господе, омилио ми је стан дома твојега, и мјесто насеља славе твоје. Немој душе моје погубити, ни живота мојега с крвопилцима, којима је злочинство у рукама, и којима је десница пуна мита. А ја ходим у простоти својој, избави ме, и смилуј се на ме. Нога моја стоји на правом путу; на скупштинама ћу благосиљати Господа.“

Проскомидија

Старозаветну основу имају ова места:

1. Речи које изговара свештеник током вађења Агнеца:

– десна страна: „Као овца на заклање би вођен“;

– лева страна: „И као невино јагње, немо пред оним који га стриже, тако не отвара уста својих“;

– горња страна печата: „У смирености његовој суд се његов узе“;

– доња страна: „А порекло његово ко ће исказати“.

1. Ис 53, 7–8:

„Мучен би и злостављан, али не отвори уста својих: као јагње на заклање вођен би и као овца нијема пред онијем који је стриже не отвори уста својих. Од тјескобе и од суда узе се, а род његов ко ће исказати? јер се истрже из земље живијех и за пријеступе народа мојега би рањен.“

2. После узимања друге просфоре:

„Стаде Царица с десне стране Теби, одевена у позлаћене ризе, преукрашена.“

2. Пс 45, 9:

„Царске кћери дворе те: с десне ти стране стоји царица у Офирском злату.“

3. Речи које говори свештеник приликом покривања светог дискаса и светог путира и полагања ваздуха на сасуде:

„Господ се зацари, у красоту се одену; обуче се Господ у силу и опаса се, јер утврди васељену, која се неће померати. Готов је од тада престо твој; од увек Ти јеси. Подигоше реке, Господе, подигоше реке гласове своје. Подићи ће реке валове своје од хуке вода многих. Дивни су валови морски, диван је на висини Господ. Сведочанства се твоја потврдише веома. Дому твоме, Господе, приличи светиња на сва времена.“

3. Пс 93, 1–5:

„Господ царује. Обукао се у величанство, обукао се Господ у силу, и опасао се. Зато је васељена тврда, и неће се помјерити. Пријесто твој стоји од искона: од вијека ти си. Подижу ријеке, Господе, подижу ријеке глас свој, подижу ријеке вале своје: Од хујања воде многе и силне, од вала морских силнији је на висини Господ. Сведочанства су твоја веома тврда: дому твојему припада светлост, Господе, на дуго вријеме.“

4. „Врлина твоја, Христе, покри небеса, и хвале твоје пуна је сва земља.“

4. Ав 3, 3:

„Бог дође од Темана и светац с горе Фарана: слава његова покри небеса и земља се напуни хвале његове.“

5. „Закрили нас окриљем крила твојих; одагнај од нас сваког непријатеља и противника; умири живот наш; Господе, помилуј нас и свет твој, и спаси душе наше као благ и човекољубив.“

5. Пс 17, 8–9:

„Чувај ме као зјеницу ока: сјеном крила својих заклони ме од безбожника који на ме нападају, од непријатеља душе моје, који су ме опколили.“

Литургија оглашених

Први део Литургије оглашених састоји се од три јектеније (једне велике и две мале) и од три антифона. После почетног благослова Царства Оца, Сина и Светога Духа почиње велика јектенија, коју ћемо пратити прозбу по прозбу.

1. „У миру Господу се помолимо.“

1. Пс 27, 7:

„Чуј Господе, глас мој, тебе призивљем, смилиј се на ме и услиши ме.“

2. За вишњи мир и спасење душа наших, Господу се помолимо. За мир свега света, за непоколебљивост светих Божијих Цркава, и сједињење свих, Господу се помолимо.“

2. Пс 29, 11:

„Господ ће дати силу народу својему. Господ ће благословити народ свој миром.“

3. „За овај свети храм, и за оне који са вером, побожношћу и страхом Божијим улазе у њега, Господу се помолимо.“

3. Пс 84, 1–4:

„Како су мили станови твоји, Господе над силама! Гине душа моја желећи у дворе Господње: срце моје и тијело моје отима се к Богу живоме. И птица наводи кућу, и ластавица гнијезди себи гдје леже птиће своје, код олтара твојих, Господе над силама, царе мој и Боже мој! Благо онима који живе у дому твом! Они те хвале без престанка.“

4. „За овај град, за сваки град, крај и оне који живе вером у њима, Господу се помолимо.“

4. Пс 122, 7:

„Нека буде мир око зидова твојих, и честитост у дворовима твојим!“ (Као и наведени стихови Пс 84)

5. „За благорастворење ваздуха, за изобиље плодова земаљских и времена мирна, Господу се помолимо.“

5. Пс 33, 6–9:

„Речју Господњом небеса се створише, и духом уста његовијех сва војска њихова. Као у гомилу сабра воду морску, и пропасти метну у спреме. Нек се боји Господа сва земља, и нек стрепи пред њим све што живи васиљеној. Јер он рече, и постаде: он заповједи, и показа се.“

6. „За оне који плове, за путнике, болеснике, паћенике и сужње, и за њихово спасење, Господу се помолимо.“

6. 1. царева 8, 36–38:

„Ти чуј с неба, и опрости гријех слугама својим и народу својему Израилју показав им пут добри којим ће ходити, и пусти дажд на земљу своју, који си дао народу својему у нашљедство. Кад буде глад у земљи, кад буде помор, суша, медљика, скакавци, гусјенице, или кад га притијесни непријатељ његов у земљи његовој властитој, или како год зло, како год болест. Сваку молбу и сваку молитву, која буде од кога год човјека или од свега твојега народа Израилља, ко позна муку срца својега и подигне руке своје у овом дому.“

1. царева 8, 47:

„Ако се дозову у земљи у коју буду одведени у ропство, и обратe се и стану ти се молити у земљи онијех који их заробише.“

1. царева 8, 49:

„Тада чуј с неба, из стана својега, молбу њихову и молитву њихову, и подај им правцу.“

7. „Да нас избави од сваке невоље, гњева, опасности и нужде, Господу се помолимо.“

7. 1. Самуилова 26, 24:

„И зато, ево, како је мени данас драга била душа твоја, тако нека буде драга моја душа пред Господом, и нека ме избави из сваке невоље.“

Пс 25, 16:

„Погледај ме и смилиј се на ме, јер сам инокосан и невољник.“

Пс 31, 9:

„Смилиј се на ме, Господе: јер ме је туга, од јада изнеможе око моје, душа моја и срце моје.“

8. „Заштити, спаси, помилуј и сачувај нас, Боже, благодаћу твојом.“

8. 1. дневника 16, 35:

„И реците: спаси нас, Боже спасења нашега, и скупи нас и избави нас од народа да слаavimo свето име твоје, да се хвалимо твојом славом.“

Пс 106, 47:

„Спаси нас, Господе Боже наш, и покупи нас из незнабожаца, да слаavimo свето име твоје, да се хвалимо твојом славом.“

Пс 109, 26:

„Помози ми, Господе, Боже мој, спаси ме по милости својој.“

Старозаветна места постоје и у малој јекте-нији.

1. „Опет и опет у миру Господу се помолимо.“

1. Пс 51, 1:

„Смилиј се на ме, Боже, по милости својој, и по великој доброти својој очисти безакоње моје.“

2. „Заштити, спаси, помилуј и сачувај нас, Боже, благодаћу твојом.“

2. Пс 28, 9:

„Спаси народ свој, благослови достојање своје: спаси их и уздижи их довијека.“

Пс 123, 3:

„Смилиј се на нас, Господе, смилиј се на нас, јер смо се довољно напатили срамоте.“

И антифони, при чему разликујемо антифоне који се певају од молитава антифона које чита свештеник за то време, упоредиви су са старозаветним местима.

I антифон (свакидашњи): „Благо јест...“ са припевом „Молитвама свјатих...“ основу има у Пс 91, 1–2:

„Који живе у заклону вишњег, у сјену свемогућег почива. Говори Господу: ти си уточиште моје и бранич мој, Бог мој, у којег се уздам.“

II антифон (свакидашњи): „Господ восцарисја...“ са припевом „Молитвама свјатих...“ има основу у Пс 93, 1:

„Господ царује. Обукао се у величанство, обукао се Господ у силу, и опасао се. Зато је васељена тврда, и неће се помјерити.“

I антифон (изобразитељни): „Хвали душе моја Господа...“ одговара Пс 103, 1–2:

„Благосиљај, душо моја, Господа, и све што је у мени свето име његово. Благосиљај, душо моја, Господа, и не заборављај ниједнога добра што ти је учинио.“

II антифон (изобразитељни): „Хвали душе моја Господа...“ одговара Пс 146, 1–2:

„Хвали, душо моја, Господа. Хвалићу Господа за живота својега, пјеваћу Богу својему док ме је год.“

Молитва I антифона коју говори свештеник: „Господе Боже наш, чија је моћ недосежна и слава несхватљива, чија је милост неизмерна и човекољубље неисказано, Ти Сам, Владико, по своме милосрђу, погледај на нас и на овај свети храм, и покажи на нама и на онима који се с нама моле, твоју богату милост и доброту“, упоредива је са Пс 25, 16:

„Погледај ме и смилуј се на ме, јер сам ино-
косан и невољник.“

Молитва II антифона коју говори свештеник: „Господе Боже наш спаси народ свој и благослови наслеђе своје; сачувај пуноћу Цркве своје, освети оне који љубе красоту дома твога; Ти их прослави божанском силом твојом, и не остави нас који се у Тебе надамо“, упоредив је са Пс 28, 9:

„Спаси народ свој, благослови достојање своје; спаси их и уздижи их довијека“, и са Пс 26, 8:

„Господе! омилио ми је стан дома твојега, и мјесто насеља славе твоје.“

Молитва III антифона коју говори свештеник: „Ти си нам даровао ове заједничке и сагласне молитве; Ти си и двојици или тројици, који се сложе у име твоје, обећао да даш оно за шта се узмоле; Ти Сам и сада испуни на корист молбе слугу твојих, дајући нам у садањем веку познање истине твоје, а у будућем дарујући нам живот вечни“, може се поредити са Пс 16, 7:

„Благосиљам Господа, који ме уразумљује: тому ме и ноћу учи што је у мени“, и са Пс 20, 6:

„Сад видим да Господ чува помазаника својега: слуша га са светог неба својега: јака је десница његова, која спасава.“

Молитва Трисвете песме: „Боже Свети, који у Светима почиваш, Тебе трисветим гласом певају Серафими и славослове Херувими, и Теби се клањају све Небеске Силе: Ти си све из небића у биће превео; Ти си саздао човека по слици и прилици својој и сваким га својим даром украсио; Ти дајеш мудрост и разум ономе који Те моли, и не презиреш грешника, него си за спасење одредио покајање; Ти си удостојио нас, смирене и недостојне слуге твоје, да и у овоме часу стојимо пред славом светог Жртвеника твог и да Ти приносимо дужно поклоњење и славословље: Ти Сам, Владико, прими Трисвету песму и из уста нас грешних, и посети нас благошћу својом; опрости нам свако сагрешење хотимично и нехотимично; освети душе наше и тела, и дај нам да Ти у светости служимо у све дане живота свога – молитвама Свете Богородице и свих Светих, који Ти од памтивека угодише“, има паралеле у више старозаветних одломака:

Ис 57, 15:

„Јер овако говори високи и узвишени, који жи-
ви у вјечности, којему је име свети: на висини и у
светињи станујем и са онијем ко је скрушена срца
и смјерна духа оживљујући дух смјernih и ожив-

љујући срце скрушенијех.“

Ис 6, 2:

„Серафими стајаху више њега, сваки имаше
шест крила: двјема заклањаше лице своје и
двјема заклањаше ноге своје, а двјема лећеше.“

1. Мојсејева 1, 26:

„Потом рече Бог: да начинимо човјека по сво-
јему обличју, као што смо ми, који ће бити госпо-
дар од риба морских и од птица небеских и од
стоке и од цијеле земље и од свијех животиња
што се мичу по земљи.“

1. Мојсејева 1, 1:

„У почетку створи Бог небо и земљу.“

2. дневника 1, 10:

„Зато дај ми мудрост и знање да полазим пред
народом овијем и долазим, јер ко може судити
народу твојему тако великому.“

Језекиљ 10, 4:

„И слава Господња подиже се с херувима на
праг од дома, и напуни се дом облака, а тријем се
напуни свјетлости славе Господње.“

2. Мојсејева 25, 22:

„И ту ћу се састајати с тобом и говорићу ти
озго са заклопца између два херувима, који ће
бити на ковчегу од свједочанства, све што ћу ти
заповиједати за синове Израилјеве.“

Пс 68, 18:

„Ти си изашао на висину, довео си робље,
примио дарове за људе, а и за оне који се противе
да овдје наставиш, Господе Боже!“

Трисвето, које говори народ: „Свети Боже, свети крепки, свети бесмртни, помилуј нас“, поредимо са следећим старозаветним стиховима:

„И викаху једни другима говорећи: свет, свет,
свет је Господ над војскама: пуна је сва земља
славе његове.“

3. Мојсејева 11, 44:

„Јар ја сам Господ Бог ваш: за то се освећујте
и будите свети: јер сам ја свет: и немојте се
скврнити ничим што пуже по земљи.“

Свештеник, док одлази на Горње место, говори: „Благословен који долази у име Господње“. А Пс 118, 26 гласи:

„Благословен који иде у име Господње! Бла-
госиљамо вас из дома Господњега.“

Свештеник дошавши на Горње место, говори: „Благословен си на престолу славе царства твога, Ти који седиш на Херувимима, свагда, сада и увек и у векове векова. Амин.“ У 2. Мојсејева 25, 22, стоји:

„И ту ћу се састајати с тобом и говорићу ти
озго са заклопца између два херувима, који ће
бити на ковчегу од свједочанства, све што ћу ти
заповиједати за синове Израилјеве.“

Читање Апостола и Еванђеља на Литургији паралелу могу имати са старозаветним читањима Торе и пророчких књига.

У проздама јектеније после читања Еванђеља налазимо такође старозаветне паралеле.

1. „Рецимо сви из све душе, и од свега ума свога, рецимо.“

1. 5. Мојсејева 12, 1:

„Ово су уредбе и закони које ћете држати и творити у земљи коју ти је Господ Бог отаца твојих дао да је наслједиш, докле сте год живи на земљи.“

2. „Господе Сведржитељу, Боже отаца наших, молимо Ти се, услиши и помилуј.“

2. Мал. 3, 16:

„Тада који се боје Господа говорише један другоме, и погледа Господ, и чу, и написа се књига за спомен пред њим за оне који се боје Господа и мисле о имену његову.“

3. Помилуј нас, Боже, по великој милости својој, молимо Ти се, услиши и помилуј.“

3. Пс 123, 3:

„Смилуј се на нас, Господе, смилуј се на нас, јер смо се довољно напатили срамоте.“

Текст молитве усрдног мољења: „Господе, Боже наш, прими ово усрдно мољење од слугу твојих и помилуј нас по обиљу милости твоје, и ниспошаљи милосрђе твоје на нас и на сав народ твој који очекује од Тебе богату милост“, паралелу има у Пс 102, 1–2:

„Господе! чуј молитву моју, и вика моја нека изађе преда те. Немој одвратити лица својега од мене; у дан кад сам у невољи пригни к мени ухо своје, у дан када те призивам, похитај, услиши ме.“

Молитва за оглашене: „Господе Боже наш, који на висинама живиш и на смирене гледаш, који си ниспослао спасење роду људском, Јединородног Сина твог и Бога, Господа нашег Исуса Христа, погледај на слуге твоје оглашене, који су приклонили главе своје Теби, и у погодно време удостој их бање поновног рођења, отпуштања грехова и одеће непропадљивости, присаједини их твојој светој, саборној и апостолској Цркви, и уброј их у твоје изабрано стадо“, упоређива је са више старозаветних одломака:

Пс 25, 16:

„Погледај ме и смилуј се на ме, јер сам инокосан и невољник.“

Пс 143, 7:

„Похитај, услиши ме; Господе, нестаје духа мојега, немој одвратити лица својега од мене; јер ћу бити као они који одлазе у гроб.“

Ис 44, 6:

„Овако говори Господ цар Израилљев и избавитељ његов, Господ над војскама: ја сам први и ја сам пошљедњи, и осим мене нема Бога.“

Пс 113, 5–6:

„Ко је као Господ, Бог наш, који сједи на висини; Који се сагиба да види што је на небесима и на земљи.“

Литургија верних

Молитву Херувимске песме поредимо са старозаветним местима, наводећи само оне делове који имају старозаветну паралелу.

1. „... да служи Литургију Теби, Царе славе;“

1. Пс 24, 7–8:

„Врата! узвисите врхове своје, узвисите се врата вјечна! Иде цар славе. Ко је тај цар славе? Господ крјепак и силан, Господ силан у боју.“

2. „... јер Ти једини, Господе Боже наш, владаш небеским и земаљским тварима,“

2. Ис 44, 6:

„Овако говори Господ цар Израилљев и избавитељ његов, Господ над војскама: ја сам први и ја сам пошљедњи, и осим мене нема Бога.“

3. „...једини си Свет и у Светима почиваш.“

3. Ис 57, 15:

„Јер овако високи и узвишени, који живи у вјечности, којему је име свети: на висини и у светињи станујем и с онијем ко је скрушена срца и смјерна духа оживљујући дух смернијех и оживљавајући срце скрушенијех.“

4. „... погледај на мене грешног и непотребног слугу твог, и очисти моју душу и срце од зле савести,“

4. Пс 25, 16:

„Погледај ме и смилуј се на ме, јер сам инокосан и невољник.“

5. „... Не окрени лице твоје од мене, нити ме одбаци од деце своје,“

5. Пс 143, 7:

„Похитај, услиши ме; Господе, нестаје духа мојега, немој одвратити лица својега од мене; јер ћу бити као они који одлазе у гроб.“

Док кади, ђакон у себи говори 50. псалам, који има широку употребу у богослужењу. Пре почетка Великог Входа, свештеник, стављајући воздух ђакону на леђа, говори: „Подигни руке своје ка Светињи и благословите Господа.“ А стих Пс 134, 2. гласи:

„Подигните руке своје к светињи и благосиљајте Господа.“

Могуће је пронаћи старозаветне паралеле и у прозбојној јектенији.

1. „За овај свети храм, и за оне који са вером, побожношћу и страхом Божјим улазе у њега, Господу се помолимо.“

1. 1. царева 8, 29:

„Да буду очи твоје отворене над домом овијем дан и ноћ, над овијем мјестом, за које си рекао: ту ће бити име моје; да чујеш молитву којом ће се молити слуга твој на овом мјесту.“

2. Да нас избави од сваке невоље, гњева, опасности и нужде, Господу се помолимо.“

2. 1. Самуилова 26, 24:

„И зато, ево, како је данас мени драга била душа твоја, тако нека буде драга моја душа пред Господом, и нека ме избави из сваке невоље.“

3. „Заштити, спаси, помилуј и сачувај нас, Боже, благодаћу твојом.“

3. Пс 106, 47:

„Спаси нас, Господе Боже наш, и покупи нас из незнабожаца, да славимо свето име твоје, да се хвалимо твојом славом.“

4. „Анђела мира, верног вођу, чувара душа и тела наших, од Господа молимо.“

4. 2. Мојсејева 23, 20:

„Ево, ја шаљем анђела својега пред тобом да те чува на путу, и да те одведе на мјесто које сам ти припремио.“

Почетак молитве Приношења: „Господе Боже Сведржитељу, једини Свети који примаш жртву хвале од оних који Те свим срцем призивају, прими молитву и нас грешних...“, има више паралела у Старом завету:

Ам 4, 13:

„Јер ето онога који је саздао горе и који је створио вјетар и јавља човјеку шта мисли, чини од зоре таму, и ходи по висинама земаљским; име му је Господ Бог над војскама.“

Пс 50, 14:

„Принеси Богу хвалу на жртву, и изврши вишњему завете своје.“

Пс 9, 1:

„Хвалим те, Господе, из свега срца својега, казујем сва чудеса твоја.“

Током Целива мира, свештеник пред Престолом чини три поклона и говори: „Љубићу Те, Господе, крепости моја. Господ је тврђава моја, и прибежиште моје.“ Ове речи имају паралеле у:

Пс 18, 1:

„Љубићу те, Господе, крјепости моја.“

Пс 46, 1:

„Бог нам је уточиште и сила, помоћник, који се у невољама брзо налази.“

Мада је Символ вере плод новозаветног периода, исповедање вере имамо и у Старом завету, на пример:

4. Мојсејева 15, 41:

„Ја сам господ Бог ваш, који сам вас извео из земље Мисирске, да вам будем Бог. Ја сам Господ Бог ваш.“

5. Мојсејева 6, 4–9:

„Чуј Израилју: Господ је Бог наш једини Господ. Зато љуби господа Бога својега из свега срца својега и из све душе своје и из све снаге своје. И нека ове ријечи које ти ја заповедам данас буду у срцу твојем. И често их напомињи синовима својим, и говори о њима кад сједиш у кући својој и кад идеш путем, кад лијежеш и када устајеш. И вежи их себи на руку за знак, и нека ти буду као почеоник међу очима. И напиши их на доворотницима од куће своје и на вратима својим.“

Свештеников узвик: „Горе имајмо срца!“ упоредив је са стихом Плач 3, 41:

„Подигнимо срце своје и руке к Богу на небесима.“

У Канону Евхаристије пратимо једну по једну молитву, наводећи онај део текста који има старозаветну основу.

1. „Достојно је и праведно... Теби се клањати на сваком месту владавине твоје,“

1. Пс 103, 22:

„Благосиљајте Господа сва дјела његова, по свијем мјестима владе његове! Благосиљај, душо моја, Господа!“

2. „... Ти си нас из небића превео у биће.“

2. 1. Мојсејева 1, 27:

„И створи Бог човјека по обличју својему, по обличју Божијему створи га: мушко и женско створи их.“

3. „... иако пред Тобом стоје хиљаде Арханђела, и тма Анђела, Херувими и Серафими, шестокрили, многооки, крилати, који лебде.“

3. Дан 7, 10:

„Ријека огњена излажаше и тецијаше испред њега, тисућа тисућа служаше му, и десет тисућа по десет тисућа стајаху пред њим: суд сједе, и књиге се отворише.“

Ис 6, 2:

„Серафими стајаху више њега, сваки их имаше шест крила: двјема заклањаше лице своје и двјема заклањаше ноге своје, а двјема лежаше.“

Паралелно место делу наведене молитве је и виђење небеских сила у Јез 1, 1–28.

Паралела возгласа: „Победничку песму појући, кличући, узвикујући и говорећи је у Ис 12, 4–6:

„И тада ћете рећи: хвалите Господа, гласите име његово, јављајте по народима дјела његова, напомињите да је високо име његово. Појте Господу, јер учини велике ствари, нека се зна по свој земљи. Кликуј и пјевај, која сједиш у Сиону, јер је Светац Израиљев велик поред вас.“

Трисвета песма: „Свет, Свет, Свет, Господ Саваот...“ одговара у Старом завету помињаним местима, Ис 12, 5; Ис 6, 2.

Део молитве: „Са овим блаженим Силама, чо-векољубиви Владико, и ми кличемо и говоримо“, паралелно је место са 3. Мојсејева 20, 26:

„И бићете ми свети, јер сам свет ја, Господ, и одвојих вас од других народа да будете моји.“

Песма: Тебе певамо, Тебе благосиљамо, Теби благодаримо, Господе, и молимо Ти се, Боже наш“, коју пева народ, поредива је са:

Пс 5, 2:

„Слушај вику моју, царе мој и Боже мој! јер се теби молим, Господе!“

Пс 134, 1:

„Сад благосиљајте Господа, све слуге Господње, које стојите у дому Господњем ноћу.“

Пс 146, 1:

„Хвали душо моја Господа.“

Паралелно место молитве „Још Ти приносимо ову словесну и бескрвну службу...“ је у 2. Мојсејева 29, 23–24:

„И један хљеб и један колач с уљем и једну погачу из котарице у којој буду пријесни хљебови пред Господом. И то све метни у руке Арону и у руке синовима његовијем, и обрћи тамо и амо, да буде жртва обртана пред Господом.“

И јектенија после Освећења Дарова има паралелна места у Старом завету.

1. „Поменувши све Свете, опет и опет у миру Господу се помолимо.“

1. Пс 112, 6:

„Јер неће посрнути довијека, праведник ће се спомињати увијек.“

2. „Да нас избави од сваке невоље, гњева,

опасности и нужде, Господу се помолимо.“

2. 1. Самуилова 26, 24:

„И зато, ево, како је данас мени драга била душа твоја, тако нека буде драга моја душа пред Господом, и нека ме избави из сваке невоље.“

3. „Заштити, спаси, помилуј и сачувај нас, Боже, благодаћу твојом.“

3. Пс 106, 47:

„Спаси нас Господе Боже наш, и покупи нас из незнабожаца, да славимо свето име твоје, да се хвалимо твојом славом.“

4. „Анђела мира, верног вођу, чувара душа и тела наших, од Господа молимо.“

4. Пс 34, 7:

„Анђели Господњи станом стоје око оних који се њега боје, и избављају их.“

Свештениково узглашавање: „Јер је твоје царство и сила и слава, Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и у векове векова“, паралелно је са 1. дневника 29, 11:

„Твоје је Господе, величанство и сила и слава и вјечност и част, и све што је на небу и на земљи; твоје је, Господе, царство, и ти си узвишен сврх свега поглавар.“

Баконов позив: „Главе своје Господу приклоните“, одговара 2. Мојсејева 4, 31:

„И народ вјерова: и разумјеше да је Господ походио синове Израилеве и видио невољу њихову; и савивши се поклонилише се.“

Делове молитава које свештеник тихо говори пред узношење Агнеца, такође можемо поредити са старозаветним одломцима:

1. „Благодаримо Ти, невидљиви Царе, који си својом неизмерном силом створио све и обиљем милости своје привео све из небића у биће.“

1. 1. Мојсејева 1, 1–2:

„У почетку створи Бог земљу. А земља бјеше без обличја и пуста, и бјеше тама над безданом: и дух Божји дизаше се над водом.“

2. Сам Владико, погледај с неба на оне који су своје главе приклонили Теби; јер их нису приклонили телу и крви, но Теби страшноме Богу.“

2. Пс 53, 2:

„Бог с неба погледа на синове човечије да види има ли који разуман, и тражи ли који Бога.“

Пс 47, 2:

„Јер је вишњи Господ страшан, цар велики над својом земљом.“

3. Чуј, Господе Исусе Христе Боже наш, из светог обиталишта свог и са престола славе Царства свог, и дођи да нас освешташ...“

3. Ис 57, 15:

„Јер овако говори високи и узвишени, који живи у вјечности, којему је име свети: на висини и у светињи станујем и с оних који ко је скрушена срца и смерна духа оживљујући дух смјернијех и оживљујући срце скрушенијех.“

Свештеникове речи, које изговара после узимања прве честице: „Ево дотаче се усана твојих, и узеће безакоња твоја, и грехе твоје очистиће“, паралелне су са Ис 6, 6–7:

„А један од серафима долете к мени држећи у руци жив угљен, који узе с олтара клијештима. И дотаче се уста мојих и рече: ево, ово се дотаче уста твојих, и безакоње твоје узе се, и гријех твој очисти се.“

Молитву после причешћа свих „Благородимо Ти, човекољубиви владико... Исправи пут наш, утврди све нас у страху твоме, сачувај живот наш, учврсти кораке наше...“, поредимо са два старо-заветна места:

Пс 3, 6:

„На свим путовима својим имај га на уму, и он ће управљати стазе твоје.“

Пс 17, 5:

„Утврди стопе моје на стазама својим да не залазе кораци моји.“

Заамвона молитва има основу у више старозаветних одломака.

„Господе, Ти благосиљаш оне који Тебе благосиљају, и освећујеш оне који се у тебе уздају, спаси народ свој и благослови наслеђе своје, чувај пуноћу Цркве своје, освети оне који љубе красоту дома твога; Ти их прослави божанском силом твојом, и не остави нас који се у Тебе надамо...“

1. Мојсејева 12, 3:

„Благосиљају оне који тебе узблагосиљају, и проклећу оне који тебе успроклињу; и у теби ће бити благословена сва племена на земљи.“

Пс. 28, 9:

„Спаси народ свој, благослови достојање своје: спаси их и уздижи их довијека.“

Пс 26, 9:

„Господе, омилио ми је стан дома твојега, и мјесто насеља славе твоје.“

Пс 17, 7:

„Покажи дивну милост своју, који избављаш оне који се у те уздају од оних који се противе десници твојој.“

Песма „Нека је благословено име Господње од сада и до века“, коју народ пева на крају Литургије, паралелна је са Пс 113, 2:

„Да буде име Господње благословено отсад и довијека.“

У овој анализи нису наведена сва старо-заветна места. Посебна анализа могућа је за вечерње и јутарње богослужење, где је Стари завет богато присутан, као и у укупном богослужбеном животу Цркве (осталим дневним богослужењима, Светим тајнама и молитвословљима).

Рајко Стефановић, ђакон

Литература:

- *Свето писмо Старог и Новог завета*, Британско инострано Библијско друштво, Београд 1988.

- *Служебник*, Свети архијерејски синод СПЦ, Београд 1988.

- Архимандрит Кипријан, *Евхаристия*, Париз 1947.

- V. Rev. Fr. Constantine Nasr, *The Bible in the Liturgy*, Oklahoma 1988.

ВЕЛИКИ ПРОКИМЕНИ

а сваком посведневном, малом и великом вечерњу, изузев радних дана Великог поста (од понедељка до петка) и уочи субота када се пева Алилуја (Сиропусна субота, субота уочи свете Педесетнице и уочи других задушница), прокимен се поје иза песме „светилничког благодарења“ Свјете тихиј. У односу на стихире, тропаре и кондаке, прокимен је кратка црквена песма преузета из Светог писма, која одговара дану или слављењу празника. Прокимени су најчешће узети из Псалтира. Назив прокимен (προκείμενος = што је истакнуто) добио је због претхођења читању из Светог писма. Поред тога што један стих из Светог писма представља прокимен, он се пева уз један или три стиха који претходе понављању прокимена. Наиме, прокимен се први пут пева без стиха, други пут и следећи пут (ако има неколико стихова) са стихом, а последњи пут опет без стиха који се завршава његовом првом половином.¹

Тако се на пример, у понедељак на вечерњу пева овако:

Господ услишит мја, вњегда возвати ми к њему (Псалам 4 : 4).

Стих: Вњегда призвати ми, услиша мја Бог правди мојеја.

Господ услишит мја, вњегда возвати ми к њему.

Господ услишит мја (чита се)

Вњегда возвати ми к њему (пева се).

На обичном, дакле, вечерњу прокимен се пева два и по пута.

На васкрсном вечерњу, суботом увече, прокимен се пева много свечаније од прокимена на посведневном и малом вечерњу. Иако се он не назива „великим прокименом“, он се пева по чину великог прокимена четири и по пута и то изгледа овако:

Бакон говори: Господ воцарисја, в љепоту облечесја (Пс. 92 : 1).

Народ пева: **Господ воцарисја в љепоту облечесја.**

Бакон говори стих: Облечесја Господ силоју и препоясасја.

Народ пева: **Господ воцарисја, в љепоту облечесја.**

Бакон говори стих: Ибо утврди всељенују, јаже не подвижитсја.

Народ пева: **Господ воцарисја, в љепоту облечесја.**

Бакон говори стих: Дому Твојему подобајет свјатиња, Господи, в долготу дниј.

Народ пева: **Господ воцарисја, в љепоту облечесја.**

Бакон говори: Господ воцарисја

Народ пева: **В љепоту облечесја.**

По чину васкрсног вечерња певају се прокимени, који се зову велики, на следеће празничне дане и у недељне дане Великог поста (изузев Цветне):

– на вечерњу Воздвижења часног Крста (14/27. септембра) **Бог наш на небеси и на земљи, всја јелика восхотје сотвори**; (Пс. 113 : 11), глас VII;

– на вечерњу првога дана Рождества Христова (25. децембра / 7. јануара), **Кто Бог велиј јакко Бог наш; Ти јеси Бог, творјај чудеса** (Пс. 76 : 14, 15), глас VII;

– на вечерњу Богојављења (6/19. јануара), **Бог наш на небеси и на земљи, всја јелика восхотје сотвори** (Пс. 113 : 11), глас VII;

– на вечерњу Беле недеље, уочи Великог поста, друге, треће, четврте и пете недеље Великог поста певају се наизменично велики прокимени, **Не отврати лица твојега от отрока твојега, скорбљу скоро услиши мја, вонми души мојеј и избави ју** (Пс. 68 : 17), глас VIII и други, **Дал јеси достојаније бојашчимсја тебе Господи** (Пс. 60:5) глас VIII;

– на вечерњу Светле недеље Пасхе – Васкрс, **Кто Бог велиј јакко Бог наш, ти јеси Бог творјај чудеса** (Пс. 76 : 14, 15), глас VII;

– на вечерњу у понедељак Светле седмице, **Бог наш на небеси и на земљи, всја јелика восхотје сотвори** (Пс. 113 : 11), глас VII;

– на вечерњу у уторак Светле седмице, **Гласом мојим ко Господу возвах, гласом мојим к Богу и вњат ми** (Пс. 141 : 1), глас VIII;

– на вечерњу у среду Светле седмице, **Внуши Боже молитву моју, и не презри мољенија мојега**, глас VII;

– на вечерњу у четвртак Светле седмице, **Возљубљу тја Господи крјепосте моја, Господ утвржденије моје**, глас VII;

– на вечерњу у петак Светле седмице, **Дал јеси достојаније бојашчимсја тебе Господи** (Пс. 60 : 5), глас VIII;

– на вечерњу Антипасхе – Томина недеља, **Кто Бог велиј, јакко Бог наш; Ти јеси Бог творјај чудеса** (Пс. 76 : 14, 15), глас VII;

– на вечерњу Вазнесења Господњег, **Бог наш на небеси и на земљи, всја јелика восхотје сотвори** (Пс. 113 : 11), глас VII;

– на вечерњу Свете педесетнице – Духова, **Кто Бог велиј јакко Бог наш; ти јеси Бог творјај чудеса** (Пс. 76 : 14, 15), глас VII;

Из изложеног реда којим се певају велики прокимени током једне литургичке године види се да се велики прокимен „Кто Бог велиј“ одређује за највеће празнике: „Пасху (првога дана), Педесетницу (Духове) и Томину недељу (у вези са Св. Пасхом). Узет из Пс. 76 : 14, прокимен и описује уопште величину и свемогућност Божију, речену, подразумева се, у догађају који се празнује; а стихови прокимена (Пс. 76 : 14, 15) описују Богом извршено спасење, које је сасвим изменило преташњи начин живота, и слично свим другим чудесима, достојно је свагдашњег сећања.“²

Ако се празници Воздвижења часног Крста,

Рождества Христова и Богојављења догоде у суботу, онда се велики прокимен не пева на вечерњу празника (у суботу) већ у петак увече, јер прокимен суботно-васкрсног вечерња не уступа своје место ни једном другом прокимену. На тај начин васкрсни прокимен „Господ во-царисја...“, иако нема ранг великог прокимена, даје васкрсном вечерњу место које је изнад вечерња дванаест Богородичиних празника, који немају великог прокимена и изједначавају га са Господњим празницима.³

На свим вечерњима, на којима се пева велики прокимен, врши се, ради њих, вход са кадионицом или Јеванђељем.

Некада је у старини архијереј са свештенством седео на горњем месту и за време певања великог прокимена, а ђакони и народ су стајали. У старим типичима такво седење звало се „горње седење“ (η καθέδρα ανω) за разлику од доњег седења или „малог седења“ (η καθέδρα κατω) народа који је учествовао у вечерњем богослужењу. Данас свештеник не седи за време певања великог прокимена већ „окренувши се западу, стоји са рукама унакрст и чека да се сврши прокимен“.⁴

Код нас се обично мисли, нарочито код још преосталих црквених појаца, да се прокимени називају „великим“ због мелизама. Међутим, они су свој назив добили по томе што се певају четири и по пута, за разлику од осталих прокимена који се певају два и по пута.

Велики прокимени се, као што смо видели, углавном певају седмим гласом, „гласом срдачности“⁵ и чине део празничног вечерња најсвечанијим.

Врло свечано се пева, са мелизмима, седмим гласом, на литургији Велике суботе стих: Воскресни Боже, суди земљи, јако ти наследиши во свјех, јазичјех, који има шест стихова, све док свештенослужитељи не скину са себе црне одежде и не обуку беле, али се овај стих не може назвати великим прокименом.

Велике прокимене који се певају на вечерњу Господњих празника и недеље Великог поста записали су многи наши мелографи, што није био случај са великим прокименима Светле седмице. Зато у прилогу доносимо велике прокимене за све дане Светле седмице. Прокимени под бројем 1, 2 и 6 (на Ускрс, у понедељак и у петак Светле седмице) преузети су од записа Ненада Барачког.⁶ Преостала четири прокимена – бр. 3, 4, 5 и 7 (у уторак, среду, четвртак и суботу Светле седмице) – записао је Бошко Кирђански према појању Јована Козобарића.

Сава, епископ шумадијски

Напомене:

1. Михаилъ Скабаллановичъ, Толковый типиконъ, Кіевъ 1913, 136.
2. Михаилъ Скабаллановичъ, Христіанскіе праздници, Рождество Христово, Кіевъ 1916, 172.
3. Михаилъ Скабаллановичъ, Толковый типиконъ, 141.
4. Недеља Свете Педесетнице, с грчког превео Иринеј, срп. правосл. епископ бачки, Нови Сад 1942, 57
5. Иако се седми глас сматра „гласом срдачности“, њему у Светлој седмици, када сваким даном „влада“ један од осам гласова, није дато место.
6. Ненад М. Барачки, Нотни зборник српског народног црквеног појања по карловачком начину, Нови Сад 1923; фототипско издање, Крагујевац 1995.

Велики прокимени

1. На Ускрс

запис Н. Барачког

2. Понедељак Светле седмице

запис Н. Барачког

4. Среда Светле седмице

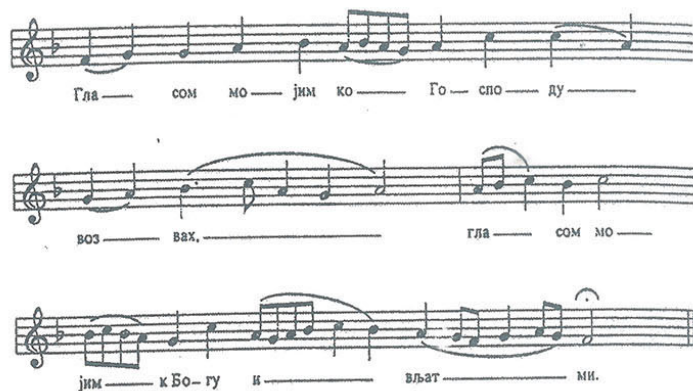
запис Б. Кирџанског

1. стих: ВОНМИ МИ И УСЛИШИ МЈА (Пс. 54 : 3).
2. стих: ЈАКО УКЛОНИША НА МЈА БЕЗАКОНИЈЕ (Пс. 54 : 4).
3. стих: АЗ К БОГУ ВОЗВАХ, И ГОСПОД УСЛИША МЈА, ВЕЧЕР И ЗАУТРА И ПОЛУДНЕ (Пс. 54 : 17, 18).

3. Уторак Светле седмице

запис Б. Кирџанског

1. стих: В ДЕН СКОРБИ МОЈЕЈА БОГА ВЗИСКАХ (Пс. 76 : 3).
2. стих: ОТВЕРЖЕСЈА УТЈЕШИТИСЈА ДУША МОЈА (Пс. 76 : 3).

5. Четвртак Светле седмице

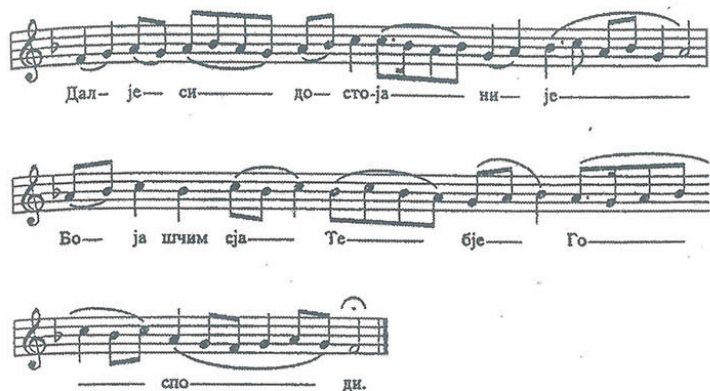
запис Б. Кирџанског

1. стих: БОГ МОЈ, ПОМОШЧНИК МОЈ, И УПОВАЈУ НА ЊЕГО (Пс. 17 : 3).
2. стих: ХВАЉА ПРИЗОВУ ГОСПОДА, И ОТ ВРАГ МОИХ СПАСУСЈА (Пс. 17 : 4).
3. стих: УСЛИША ОТ ХРАМА СЈАТАГО СВОЈЕГО ГЛАС МОЈ (Пс. 17 : 7).

6. Петак Светле седмице

запис Н. Барачног

7. Субота Светле седмице

запис Б. Нирџанког

У СУСРЕТ 2000-ГОДИШЊИЦИ РОЂЕЊА ГОСПОДА НАШЕГА ИСУСА ХРИСТА

(Четврти део)

Читава тако сложена историјска перипетија, коју смо назвали Епохом просвећености довела је до парадоксалне ситуације, запажене већ од теоретичара¹, а коју Х. Јанарас овако изражава: „У име ослобођења човека од метафизичке зависности, његове егзистенцијалне самосталности и достојанства, апсолутног потврђивања, на крају се човек унижава и негира, потчињавајући се потпуно природној зависности и инстинкту, тврдоглаво се спуштајући на егзистенцијални ниво животиње и случајног природног феномена.“² У животињском свету влада нужност, инстинкт, па према том моделу највиша слобода човека је да се покори својим инстинктима. Материјално благостање му омогућује максимално њихово задовољење. Један од утемељивача економске догме *laissez-faire* и најзначајнији представник физиократске

школе Quesnay дословце каже: „Понашање сваког човека природом је усмерено ка обезбеђењу највишег задовољства и најмање жртве... Друштвена срећа се увећава ако је сваком дозвољено да слободно изрази своје прохтеве у природним оквирима... У мери у којој се не постављају препреке, свако радећи егоистично доприноси срећи свих.“³ Adam Smith наставља: „Природно настојање које не престано чини сваки човек да побољша своје животне услове представља израз инстинкта самоодржања... Не очекујемо јело од добре воље меса-ра или пекара, већ од користи коју они имају и којој и сами теже. Обраћамо се не њиховом човекољубљу, већ љубави коју имају према себи самима и никада не разговарамо с њима о нашим потребама, већ им само предочавамо корист коју ће они имати задовољавајући наше потребе... Не мислите дакле, да помажете економски

систем добронамерним законима и интервенцијама. Не помажете му. Оставите га самог. Индивидуална корист ће подмазати зупчанике и систем ће функционисати скоро савршено.“⁴ Ако се подсетимо, за тренутак, хришћанског начела да љубав, некористољубље и жртва граде људску заједницу, јасно је да код утемељивача савремене политичке економије срећемо потпуно обрнуто мишљење. Они у егоизму, саможивости, у моралу инстинкта виде чиниоце који доприносе „општој“ срећи. А ово није став само двојице економиста, чија смо мишљења навели, већ представља „догму“ савремене политичке економије коју срећемо код свих теоретичара. Karl Brunner и у наше време (1982), једноставно дефинише економију као *science of self interest* (науку самокористи).⁵

У својим почецима политичка економија није била наука резервисана за универзитетске катедре и мали број струч-

њака. Напротив, теорије класичара политичке економије су биле готово, белетристичка литература. Радо су и много читане од савременика формирајући тако и обликујући јавно мишљење. Myrdal карактеристично пише за Рикардову теорију: „Предавала се са академских катедри, штампала у великим томовима и делила у лаичким брошурама.“⁶

Слободна тржишна економија хранена индивидуалним утилитаризмом још је и данас неприкосновена у области микроекономије. Што се макроекономије тиче, можемо разликовати два периода. Први почиње Великом економском кризом 1929. и Keynes-овим теоријским доприносом изласку из кризе. Његово мишљење је било да се економски процеси не могу препустити својој „судбини“, већ да и држава треба активно да их подстиче и учествује у њиховом обликовању. „Кензијанска револуција“ ствара један нови, мешовити карактер економије, отвара врата државном капитализму. Али, и то време је прошло. Од деведесетих година, услед опште и убрзане глобализације, подстакнуте пре свега економијом, поново пуцају државне границе и економија се све више враћа полазним основама, апсолутне слободе. Крупни капитал у потрази за профитом је готово немогуће више контролисати, он се сели из државе у државу, или боље речено са једног краја света у други. Па ипак, иако је време Кејнза прошло, један од његових доприноса све више добија на актуелности. Све до његовог времена политичка економија је задржала извесну метафизичку проблематику. На самом почетку, она је била део етике, а и касније је задржала одређене ванекономске вредности (религијске, философске, моралне, увек, наравно, у оквирима западне духовности), које су служиле као критеријум у вредновању економске активности. Од Кејнзовог времена ове су вредности схваћене као метафизичке у негативном смислу,

што ће рећи као непотребне. Економија постаје самостална и затворена „игра“ која тежи да се прошири на цело друштво, односно да цело друштво претвори у економски систем. Тако говоримо о развојној економији. Ослобођена било каквих моралних претпоставки она за циљ има само непрекидни напредак, схваћен као повећање националног дохотка по глави становнока, тј. непрестано побољшавање животних услова све до стварања државе благостања. У име ове идеје, која је економски али и политички императив, дозвољено је свако средство (укључујући и жртвовање људи и природне околине). Жеља за непрекидним побољшањем животних услова, за „напретком“, постаје општа тежња и општи животни циљ и сан. Индикатор и услов напретка је, с једне стране, повећање обима индустријске производње, а са друге стране је неопходно да расте и потрошња индустријских производа, да би систем функционисао. Цео овај механизам је јако познат. Њиме се не производе само производи већ и потребе. Улогу произвођача потреба преузима реклама. Можемо се запитати која је цена овог процеса. Цена је – стварање једног новог и другачијег типа и карактера људи – искључиво потрошачког човека. Обим и квалитет потрошње постаје мерило квалитета људског живота. Човек ради управо зато да би могао више и квалитетније да троши. Али, најтрагичнија последица потрошачког менталитета је да се свим вредностима приступа на исти, потрошачки начин. И људско знање и уметничка дела, све излази на тржиште, све има своју цену и све се нуди као потрошачко добро. „Ученици у школи... уче сви једну основну лекцију: да ће бити потрошачи, а не произвођачи знања, једино знање које има вредност је оно које им се нуди кроз школски систем.“⁷ „Произвели смо – колико смо, уистину, пута чули ове речи да се односе на успешне (па чак и неуспешне)

људе, као „производе“ неке образовне институције. Дете (или ученик старијег узраста) се доживљава као хемијска супстанца у лабораторији, као лим у преси, као сировина која чека обраду. Циљ школе, као и фабричке траке, али и сликарског атељеа или композиторовог студија, је производња једног добра, једне ствари са што већом продајном вредношћу. Производ школе добија, претпоставља се, свој коначни облик тек кад се заокружи процес производње. Ако је производ добар моћи ће да приушти себи најбољу могућу цену на тржишту где ће се продати. Производ једне енглеске основне школе, или факултета, може (аналогно) за себе да захтева толико високу продајну цену као један ролс-ројс или кадилак.“⁸ Занимљиво је мишљење још једног од великана савремене економије John Kenneth Galbraith-а који у логици напретка види супститут сваке метафизичке етике: „Ако нема Бога све је дозвољено, неутралише се потребом да се не поремете рационална правила игре која обезбеђују просечном грађанину одређено благостање – у исхрани, забави, превозу, водоводној инсталацији, кућним уређајима, итд.“⁹ Ово је несумњиво један од фактора који доприноси савременом атеизму, који је значајно променио своје лице. Од борбеног је постао безбојни. Наиме, религија постаје сувишна предмитом о прогресу, који је права вера и нада већине. Развојној економији више није потребна религија, она је довољна сама себи.

На крају, поставља се само једно и неизбежно питање: има ли развојна економија будућност? Или би, можда, то питање требало поставити другачије: има ли човек будућности уколико се наставе овакве економске тенденције?

Судећи према мишљењима политичара и програмима политичких партија, судећи према мишљењу и жељама већине, захтев за „прогресом“ је и даље императив политичког, друштвеног и личног живота.

Огромне су технолошке и економске промене учињене у последњих неколико деценија. Оне су више и коренитије измениле начин живота, него све промене које су се десиле у последњих неколико векова. Олакшање живота (можда ипак само привидно и за релативно мали проценат људи) је достигло размере какве ни највећи оптимисти с почетка овога века, рецимо, нису могли да претпоставе. Пред овако моћним митом о сталном материјалном прогресу сваки захтев за другачијим вредновањем циљева друштвеног и личног живота осуђен је на неуспех. Поготову се то види у ставовима политичара који су главни пропагатори овог савременог мита, јер све друго би било политичко самоубиство. Гласачи желе и очекују да чују да ће се материјални услови њиховог живота непрестано побољшавати. Али, на жалост и политичара и њихових гласача, а нарочито на жалост крупног капитала, економски токови ће нужно морати да се мењају пред све бројнијим и снажнијим захтевима за ограничењем и контролом индустријског раста услед све ближе еколошке катастрофе. Еколошки проблем је, заправо, огледало и крајњи резултат духовних кретања Епохе просвећености – да човек ту, на ивици самоуништења, сада већ нужно преиспита све своје вредности, уколико жели да преживи. Јер еколошка катастрофа, нити је случајан нити пак, привремени проблем, који се може решити, па да свет настави путем свог материјалног напретка.¹⁰ Захтев за променом животних ставова, за променом етоса, сведочи о потреби преоријентације и промени темељних вредности на којима почива савремена култура и економија као њен главни носилац. А колико је данашњи човек способан и спреман за промене, показате, наравно, време. У сваком случају, већ сада је све присутнији захтев за еколошки одрживим друштвима, односно мишљење да будућност припада друш-

твима која ће остварити својеврсну синтезу екологије и економије. Али, питање је да ли је тако нешто могуће у оквирима постојеће културе. Уколико се живот поистовећује са биолошким постојањем, уколико је сва творевина Божија објекат за задовољење егоистичких човекових потреба, уколико и даље највиши циљ човековог живота буде „хлеб земаљски“¹¹ тешко се могу очекивати значајније промене. Строгом законском регулативом и контролом се процес може само успорити. Оно што нам је заиста потребно је нова култура заснована на онтолошки другачијим приоритетима и потребама.

Циљ ове серије чланака је да укаже читаоцу да хришћански живот никада у историји а нарочито данас, није лак. Многобројне су препреке које стоје на путу онога који жели да живи хришћански. Многих препрека нисмо ни свесни, јер као „деца времена“ у коме живимо, навикли смо да поједине ствари и појаве доживљавамо као „нормалне“ иако оне то нису. Будућност хришћана се не састоји само у мотрењу на себе, већ и на друштво и свет у коме живимо: да као што у себи препознајемо грех, то исто чинимо и у друштву – да препознајемо грех који непрестано мења своја лица али му суштина остаје иста – одвајање од Бога. Било шта у нашем личном или друштвеном животу што нас одваја од Бога, што почива на неким другим начелима која нису хришћанска, грех је. Хришћанин не живи издвојен од света. Сви ми активно учествујемо у друштвеном животу, па самим тим и градим тај исти друштвени живот. Друштвени живот је огледало наших душа и ако нам он, у овом тренутку, изгледа мрачно, за једну црну нијансу смо и сами одговорни. При томе мислимо на све животне аспекте, јер не постоје делатности и области које могу, док остале не могу, бити хришћанске, мислимо и на економију, о којој је највише било речи, која исто тако

може, као и све остало да почива на хришћанским начелима. Али, за то су потребни хришћани и хришћански напор.

Зоран Крстић, протођакон

(Завршетак серије чланака)

Напомене:

1. Види П. Κονδύλης – Ο ευρωπαϊκός Διαφωτισμός, изд. Θεμέλιο, Атина 1993, књ. 1, глава 4, стр. 316 и даље
2. Χ. Γιαννараζ – Το πραγματικό και το φαντασιωδες στην Πολιτική Οικονομία, изд. Δομος, Атина 1989, стр. 141
3. G. Myrdal – Το πολιτικό στοιχείο στην Οικονομική Θεωρία, изд. Παπαζηση, Атина 1985, стр. 35
4. **Wealth of Nations** код Χ. Јанараса у Το πραγματικό και το φαντασιωδες στην Πολιτική Οικονομία, изд. Δομος, Атина 1989, стр. 89
5. Karl Brunner - **The Political Economy of Inflation**, Symposia Series, University of Rochester, 1982, стр. 9
6. G. Myrdal – Το Πολιτικό στοιχείο στην Οικονομική Θεωρία, изд. Παπαζηση, Атина 1985, стр. 91
7. Christopher Small – Μουσική – Κοινωνία – Εκπαίδευση, изд. Νεφέλη, Атина 1983, стр. 19
8. Исто стр. 279, 280
9. **The Affluent Society**, грчки превод, изд. Παπαζηση 1970, стр. 40
10. „Деградиција природне средине није производ привремених и случајних поремећаја, нити нуспроизвод технолошког развоја. Напротив она је симптом најдубљих контрадикција једне цивилизације. Она извире из њеног духовног етоса, погледа на свет – илузије о хировитом, апсолутном владању природом. Корени деградиције, разарања природе налазе се: у једном типу технологије, начину производње (профитерском индустријализму) обрасцу ирационале, патолошке потрошње.“ – Мирослав Печулић – **Савремена социологија**, Београд 1991, стр. 119
11. Сетимо се заставе Великог инквизитора против Христа на којој пише: Нахрани их (гладне) па онда тражи од њих врлину! Учини да камење хлебови постану и човечанство ће потрчати за тобом као стадо... Ф. Достојевски, **Браћа Карамазови**, део из „Великог инквизитора“.

ОСВЕЋЕН ТЕМЕЉ НОВЕ ЦРКВЕ НА ПАЛИЛУЛСКОМ

У летопису Богом чуване Епархије шумадијске и Крагујевачког намесништва, 20. јун ове године биће обележен као радостан дан, јер је у њему освећен темељ нове цркве Светог праведног Лазара на Палилулском гробљу у насељу Палилула – најстаријем делу Крагујевца. (Фотографија са ове молитвене свечаности, на странама 14. и 15, приказује епископа Саву, служашче свештенике и неке од присутних). Ако Бог дā, Крагујевац ће добити још један храм, најстарије гробље у граду ће добити богомољу где ће се служити литургија.

Још 1915. године, породица Новаковић је на месту данашњих темеља нове цркве сазидала породичну гробницу, коју је касније завештала породици Ранковић, а ови средином шездесетих година продали управи „Градских гробаља“. Уз сарадњу Цркве та гробница је дограђена, проширена и претворена у капелу у којој су се вршила опела хришћана на Палилулском гробљу. Временом капела је руинирана и озбиљно оштећена, па је постала неупотребљива. Почетком ове године у месној заједници „Палилула“ потекла је иницијатива да се ова црква обнови и прошири. Уз благослов епископа шумадијског Г. др Саве формиран је одбор за изградњу цркве. На челу одбора је градоначелник Крагујевца г. Верољуб Стевановић, а чланови су и председник месне заједнице „Палилула“, г. Јевђа Јевђевић и директор „Градских гробаља“ г. Станко Димитријевић.

Освећење темеља је извршио Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, са свештенством града Крагујевца и уз учешће свештеничког хора „Свети Сава“. Присутно је било неколико

стотина верних грађана Крагујевца. По завршеном чину освећења епископ Сава се обратио окупљеном народу, рекавши:

Данас, у чину освећења чули смо читав низ прозби, које се односе на нас. Једна од прозби је и молба за град у коме живимо. Данашње освећење темеља почело је том прозбом, али када је ђакон казао да се помолимо за град у коме живимо, она се односила на град у коме почивају наша браћа и сестре који су уснули у нади на вечни живот и васкрсење, који чекају да Господ поново дође. На гробу сваког од њих могло би да пише „Чекам васкрсење мртвих“.

Данашњим освећењем темеља ове проширене задужбинске цркве, ми исправљамо једну неправду према онима који су почивали овде, јер, док сваке суботе и сваке недеље служимо литургије на Варошком гробљу и на Бозману, овде

се литургије нису могле служити. Ево сада када се заврши ова црква, ако Бог дā и овде ће се служити сваке седмице литургија овога и онога света, за покој душа наших милих и драгих који леже овде на овом гробљу.

Ову цркву посвећујемо Светом праведном Лазару, четвородневном Лазару, пријатељу Спаситељевом. Када је Господ чуо да је његов пријатељ, Свети праведни Лазар, уснуо, он је рекао својим апостолима: „Хајдемо поново у Јудеју“, а они му одговорише: „Шта ћемо поново у Јудеји, па тамо су малопре хтели да Те каменују, а Ти поново хоћеш да се вратиш тамо“. А Господ каже апостолима: „Наш пријатељ Лазар је уснуо.“ Апостоли нису схватили ову реч. „Ако се ради о починку сна“, рекоше му апостоли, „он ће се пробудити“. Али Господ им тада рече: „Не, Лазар је умро, идемо да га пробудимо“. И Онај који

СВЕТОГ ПРАВЕДНОГ ЛАЗАРА ГРОБЉУ У КРАГУЈЕВЦУ

је створио овај свет, рече: „Лазаре, теби говорим, устани!“ И би тако.

Господ је из два разлога васкрсао прво Лазара, па затим себе. Спаситељ је хтео да нам на тај начин покаже и докаже, да је дошао на земљу, ради нас људи и ради нашега спасења. Јер је један човек, једна душа, вреднија за Господа од целог света. И ако је та једна једина душа са Господом, њих су двојица у већини. Зато је Господ прво васкрсао Лазара, а онда, кроз неколико дана, себе. Друго, васкрсењем Лазаревим Господ је хтео да нас који верујемо у Њега, који се Његовим именом називамо, увери у опште васкрсење; да ће сви васкрснути када Он буде дошао други пут на земљу, да као судија суди живима и мртвима.

Владика Николај (Велимировић) је рекао у једној својој беседи, да ће тада Господ посетити прво гробља, те нај-

многољудније градове своје, и да ће прво васкрснути њих. Додуше то каже и Свети апостол Павле у Посланици Солуњанима: Сви који се затекну на земљи, а живи су и једни и други, они ће се наћи у облацима, изаћи ће у сретање Господу, и што је најважније са Господом ће вазда бити.

Данас смо се сетили и ктитора и оснивача овог светог храма, који почивају овде. Помолили смо се данас и за њихове душе, као што ћемо чинити и у будуће. Над њиховим гробом служиће се литургија, највеличанственија ствар на овоме свету. И на тај начин они који буду долазили да учествују на литургији овде у овој гробљанској палилулској цркви, осетиће преукус вечнога живота. Вас све молим да не бежите од гробљанских цркава. Хришћани су од најстаријих времена подизали цркве у сред насеља, а насеља су увек образовали око

гробаља. Нису се плашили гробаља, нису били сујеверни као што смо ми данас. А сујеверни смо зато што не познајемо своју православну веру, онако како ваља. Немојмо бежати од тих гробљанских цркава, јер око њих леже они који су нама били мили и драги. Они који су са псалмопевцем Давидом вероватно говорили док су били на земљи: „Како су мили станови Твоји Господе.“ Ти станови су и сада њима мили и служењем литургије ми ћемо показати и доказати да смо једно. То што су они били, то смо ми сада, а и ми ћемо бити оно што су они сада у гробовима. Доћи ће време, када ћемо и ми бити под земљом, и сигурно нам не би било право када би на ономе свету гледали да наши рођаци беже од гробљанских цркава због сујеверја. Долазите овамо, палите свеће за почивше, молите се Богу за њих, јер молитве праведника много могу помоћи.

Нека је данашњи дан благословен и срећан, јер смо освећењем темеља ове цркве, збринули и последњу бригу што се наших умрлих у Крагујевцу тиче. И на овом, као и на осталим гробљима, у славу Божију, а за покој душа оних који почивају овде, ускоро ће се служити литургије. Амин.

На крају освећења сви присутни су прилазили да их владика Сава покропи освећеном водом и целивају икону Васкрсења Светог праведног Лазара.

Чланови одбора за изградњу цркве обећали су да ово богоугодно дело заврше још у току ове године. Тако ће се и у храму Светог праведног Лазара, ако Бог дā, после освећења, приносити бескрвна жртва за спасење света.

Александар Борота, јереј

У СЛАВУ БОЖИЈУ, У ЧАСТ СВЕТОГ ОЦА НИКОЛАЈА И ДЕСПОТА СТЕФАНА ВИСОКОГ

Благочастиви православни народ Космаја и цела Шумадијска епархија, доживели су да напослетку прође вековно запуштеније у њиховој великој светињи и да манастир Павловац, посвећен Св. Николи, буде обновљен, да пропоје и да у правом смислу оживи. На дан када се Срби сећају Св. апостола и евангелисте Луке, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава служио је у овом манастиру чин великог освећења храма и свету литургију, током које је у чин ђакон рукоположен дипломирани теолог Милић Марковић. Саслуживало је више свештеника и ђакон. У богослужењу учествовао је и хор Музиколошког института САНУ, под управом академика Димитрија Стефановића, уз који су поједине молитвене песме певали и сви учесници овог богонадахнутог догађаја. Били су ту и многи, који су се више деценија, колико су могли, залагали, најпре да се храм потпуно не сруши, а потом за његово обновљење. (Рашчишћавање терена око манастира почело је 1963, конзерваторско-рестаураторски радови с делимичним археолошким испитивањима вршени су од 1967. до 1969. године). На срећу, увек је било оних који су знали колико је овај манастир био значајан, као духовно и управно средиште државе деспота Стефана Високог.

На проповеди, након вишечасовних молитава, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, најпре је изговорио речи деспота Стефана, забележене од Кон-

стантина Филозофа: *Много крепкије основање и лепше ја ћу подићи*, које је он изрекао, гледајући како његов отац, кнез Лазар, гради своју надгробну цркву Вазнесења Господњег у манастиру Раваници. То млади, али умни и образовани заштитник и предводник српских земаља после Косовског боја и учини, подиже храм Силаска Светог Духа – Манасију и космајске храмове, Св. великомученика Георгија – Кастаљан, Св. архангела Михаила и Гаврила – Тресије и Св. оца Николаја – Павловац. Учесници у освећењу и литургији обавештени су да историјски извори сведоче како су Космај и Павловац били врло важни и омиљени Деспоту, јер је он често боравио у овим крајевима. И један од последњих докумената који носи потпис: *Милости Божјеју господин Србљем деспот Стефан* – Разрешница Дубровчанину Вукши Мишетићу за царине у Угарској и Србији, написан је 21. новембра 1425. „у Павловцима“ (издање: Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма* 1, Београд – Сремски Карловци 1929, 232–3, бр. 242). Архијерејска беседа је настављена изношењем врло драгоцених историјских чињеница: „После Велике сеобе и Друге сеобе под Арсенијем IV Јовановићем, која је била још фаталнија за српски народ, опустели су многи манастири, међу њима и ова три космајска, опустеле су многе цркве, опустели су многа села и градови у светој земљи Србији, у земљи наших праотаца, ви-

тезова и светитеља. Зато је и летописац нашао за сходно да остави запис: *Јао, Арсеније Трети и Четврти, шта учинисте...*“

Из беседе епископа шумадијског Саве могло се дознати са колико је упорности тридесетих година овог века патријарх српски Варнава, један од највећих црквених градитеља XX века, настојао да обнови Тресије и Павловац, како су на челу одбора за обнову били прота Стева Димитријевић и архитекта Момир Коруновић, врло угледне и заслужне личности наше цркве и културе и како је прерана смрт патријарха Варнаве прекинула оживљавање космајских манастира.

„Данас је наша радост врло велика јер се обнови, не само овај храм, него се обнови данас и благодат Духа Светог на овом храму и на свима нама. Током освећења храма Светог Николе, ми смо призвали Бога Духа Светог, у чијој ери живимо од прве Педесетнице па до данас. Тако доживесмо снажно дејство и троструки силазак Светог Духа, на цркву и на нас, живу Цркву Бога живог. Осетили смо први пут дејство Духа Светог током освећења храма, други пут приликом претварања ехаристијског хлеба и вина у тело и крв Господа Исуса Христа, трећи пут приликом рукоположења новог ђакон. Сва су та дејства вршена нашим недостојним рукама, а уствари силом и благодаћу Духа Светог. Зато можемо сасвим слободно данас запевати дивну песму Св. Педесетнице, која почиње речима –

Педесетницу празнујемо. Данас смо снажно осетили дејство Светога Духа који свака душа дише. Сви који изгубе Духа Светога мртви су. Зато је и Давид после греха вапио Господу – **Господе, обнови прав Дух у моме срцу и Духа Светога немој одузети од мене...**

Поводом великог јубилеја који очекујемо епископ Сава је у наставку проповеди рекао: „Идуће године ће бити две хиљаде година како је хлеб живота сишао у Витлејем, у дом хлебова. А ево данас, после 309 година, хлеб живота је сишао с неба, сишао је Господ наш данас са неба и од данас ће се, док год је света и века, овде служити Божанствена литургија овога и онога света. Хлеб живота ће силазити у свакој литургији, треће лице Св. Тројице силазиће да претвори хлеб и вино у тело и крв Господа нашег Исуса Христа за живот света. Сви они који му прилазе да се сједине с њим, осетиће предукус вечног живота. Наше причешћивање у ономе другоме свету биће још истинскије, како се каже у црквеној песми, који свештенослужите-

љи изговарају непосредно после Св. причешћа – **Дај Господе Боже да се још истинскије причешћујем у незапазни дан царства Твога...**“

Након што је цитирао молбу деспотице Јелене – монахиње Јефимије кнезу Лазару, извезену златом на кнежевом покрову, како да се моли за спас оних који су остали после њега: **Сабери збор својих сабеседника, светих мученика, и са свима помоли се Богу који те је прославио: извести Ђорђа, покрену Димитрија, убеди Теодоре, узми Меркурија и Прокопија, и 40 мученика севастискских не остави, а у њиховом мучењу војују чеда твоја вазљубљена, кнез Стефан и Вук, моли да им се пода од Бога помоћ, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, произнео је ову молитву: „Деспоте наш славни Високи, који си засијао као вечерња звезда на српском небу, који си све надвисио, позови у помоћ Св. великомученика Георгија, и заједно са њиме, помолите се пред престолом Божијим, пред којим ближе стојите него ми, да се обнови и трећа твоја**

задужбина - манастир Св. Георгија у Кастаљану, тако да Космај поново постане мала Св. Гора Шумадијске епархије са своја четири манастира. Молите се Богу, а ми ћемо се молити и вама да се и та светиња обнови, да и преко те светиње искајемо грехе које смо чинили од Косова па до данас.“

Међу онима којима је епископ Сава захвалио на учешћу у обнови манастира Павловца, били су и аутор дуборезног иконостаса г. Милован Бекоња, сликар Мата Минић, који поклони иконе, представници Завода за заштиту споменика културе. Похваљен је и јеромонах Максим, настојатељ Павловца, који за кратко време учини много, како би ова светиња пропојала.

За трпезом љубави, после владичанске здравице, академик Димитрије Стефановић је подсетио све присутне да је деспот Стефан Лазаревић, непосредно после трагичне Косовске битке, писао **Слово љубве**, и закључио да су, и онда и данас, љубав и молитва пут су ка спасењу.

Негослав Јованчевић

ХРАМОВНА СЛАВА ЦРКВЕ СВЕТОГ ПАНТЕЛЕЈМОНА У КРАГУЈЕВАЧКОМ НАСЕЉУ СТАНОВО

Пре десет година град Крагујевац имао је само два богослужбена храма, а данас је у њему, са најближом околином, девет храмова у којима се редовно служи литургија. На територији града подиже се још неколико, а у Шумадијској епархији скоро стотину храмова. Храм Св. Пантелејмона у насељу Станово, у Крагујевцу, основан је 15. јуна 1995. године, и ако Бог да, биће довршен до краја ове године.

Овај храм, у коме се литургија служи још од октобра

1995. године, окупио је многе вернике и знатан део српске омладине, који својим молитвеним присуством на свакој литургији, испуњавају храм до последњег места. Већ се зна да је храм Св. Пантелејмона најпосећенији у граду и околини. Тако се доказује да је он био потребан баш на овом месту, и да је Господ услишио молбу верника из насеља Станово и Багремар, да у својој средини имају Богом благословено место где ће се окупљати на молитву. Верници из

Станова и једног дела Багремара до скоро су припадали храму Св. апостола Петра и Павла у Грошници, удаљеном више од пет километара. Већ се зна да се у храму Св. великомученика и исцелитеља Пантелејмона догодило неколико чудесних исцељења нервних болесника, који су, захваљујући молитвама Св. Пантелејмона, данас потпуно здрави и стално су у храму на молитви, захвални Богу и Св. Пантелејмону на својој оздрављењу.

Храм Св. великомученика Пантелејмона још од свога оснивања, редовно, слави своју храмовну славу, из године у годину све лепше и свечаније. Тако је и ове године, на најлепши могући начин прослављена храмовна слава. Поменутог дана мноштво верника, иако је био понедељак, испред храма дочекали су свога архијереја – Господина др Саву. За време литургије владика Сава је рукоположио у чин свештеника богослова Бранимира Товиловића, и тако је многим верницима пружена прилика да први пут у животу виде чин рукоположења. На литургији је, уз опште одобравање и задовољство присутних, певао хор крагујевачких свештеника, којим је дириговао ђакон Владимир Руменић.

Његово преосвештенство епископ шумадијски Сава, поздрављајући вернике, изразио је у беседи задовољство што је храм добро посећен, што се брзо гради и што напредује у свему. То на најбољи начин сведочи да је

Божији благослов на њему. Затим је поучио све вернике, да је цео наш живот у Богу, да су сваки део нашега тела и сваки трен нашега живота Господњи, као и да верници својим исправним животом у Богу и Божијем закону могу утицати на лично добро и на добро целокупне Српске православне цркве и српскога народа. Владика је у својој проповеди говорио и о благодати Божијој и о даровима који свако од нас прима кроз Свету тајну крштења и Свету тајну миропомазања, да су Божији дарови различити, али да се кроз различитост тежи једном истом циљу, а то је спасење душе и вечни живот.

После завршене литургије Епископ је испред цркве пререзао славски колач који је ове године, уместо свога изненада преминулог супруга Гвоздена Николића, држала госпођа Вера Николић. Уз владичански благослов, предала је део колача господину Зорану Ђокићу, свечару за наредну годину. Приређен је и

славски ручак за верни народ и за присутно свештенство. На молбу народа и свештенства ручку је присуствовао и Преосвећени владика, који је овом приликом поново подсетио и вернике и свештенство на њихове дужности и на начин како треба правилно живети у Богу и служити му до краја овоземаљског живота. Позвао је све да следе примере великих српских задужбинара, верника и градитеља, изразивши жељу да ће уз Божији благослов храм Св. великомученика Пантелејмона у току ове године бити довршен.

На крају молитвене свечаности у Станову, старешина храма је захвалио Његовом преосвештенству на бризи и показаном труду око храма Св. Пантелејмона, на честим посетама, служењу и што је и о храмовној слави благоизволео да буде са његовим парохијанима. Захвалио се затим и свештеницима који су са епископом Савом богослужили тога дана.

Живомир Миловановић,
протонамесник

ШЕЗДЕСЕТ ГОДИНА ЦРКВЕ СВЕТОГ ПРОРОКА ИЛИЈЕ У ЦВЕТОЈЕВЦУ

Спомен црква Св. пророка Илије у Цветојевцу саграђена је у псеудоморавском стилу и посвећена је мученицима и страдалницима који су животе своје дали за веру и Отачаство у Првом светском рату. У олтарском делу храма је крипта у којој почивају њихови посмртни остаци. Половином 1939. године цркву је благословом Његове Светости патријарха српског Гаврила, са свештенством и монаштвом, осветио викарни епископ моравички Дионисије. Оснивачи овог светог храма и сви који су се трудили око његове изградње, оставили су тако у аманет будућим поколењима да брину о његовом сталном напретку.

Дана 5. септембра 1999. године, испред храма Св. пророка Илије у Цветојевцу, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, заједно са свештенством и монаштвом, одслужио је парастос мученицима, ктиторима и приложницима, оснивачима и почившим служитељима овог храма.

На бини у црквеној порти је изведена драма у којој су глумци СКЦ из Крагујевца дочакали ликове осниача цркве у Цветојевцу, свештеника и појединих мештана заслужних за њену изградњу. Представу је аплаузима поздравило око хиљаду присутних верника. На крају се око записа у црквеној порти заиграло коло.

На свечаној вечери, пред око четиристотине званица, надлежни парох је поздравио епископа Саву и све присутне бираним речима.

„Био сам у многим местима, али до сада овако нешто нисам видео“, биле су прве речи владике Саве приликом обраћања присутном народу. „Народ који помиње своје претке и њима одаје поштовање, показује да се налази у вери својих отаца и вери Светога Саве“, нагласио је потом наш владика.

Епископ Сава је овом приликом одликовао граматом Милинка Марковића из Цветојевца.

Илија Јокић, јереј

ОСВЕЋЕНИ ТЕМЕЉИ ХРАМА СВЕТОГ ЈОАНИКИЈА ДЕВИЧКОГ У КРАГУЈЕВЦУ

Дана 12. септембра житељи насеља „Бресница–III“ у Крагујевцу, доживели су велику радост и славље поводом освећења темеља будућег храма, који ће бити посвећен Светом Јоаникију Девичком.

Још у јулу месецу, Преосвећени епископ Сава и градоначелник г. Верољуб Стевановић, обилазећи Крагујевац и његова насеља, одредили су локацију у Бресници III, код зграде месне заједнице, за будући храм који ће бити парохијски за овај део Крагујевца.

Надлежни парох јереј Ђорђе Ђукановић одмах је преузео припреме око овог, веома озбиљног, богоугодног дела: ступио је у контакт са архитектом г. Радославом Прокићем, око израде пројекта, и издејствовао избор Цркве најоданијих људи у Грађевински одбор.

Захваљујући доброј организацији, радови на копању темеља отпочели су 12. августа. Грађевински одбор и парохијани овог насеља свесрдно су се одазвали позиву свога пароха. Једни су копали темеље, други довозили грађевински материјал, трећи су хранили раднике. Свако ко је посетио ово градилиште видео је људе озарених лица на којима су се оцртавали радост и блаженство. Умор се није примећивао. Сви су били пресрећни што су се уврстили у ред оних честитих људи који зидају дом Божији у својој средини. Сви радови, од копања темеља до изливања плоче, изведени су на добровољној бази. Од грађевинског материјала купљен је само цемент и гвожђе. Сав шљунак и песак (100 м³) добивен је бесплатно.

Радове на храму Светог Јоаникија Девичког у Бресници, обилазио је пар пута и Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава.

Радови су завршени на време. Дан освећења темеља храма заказан је за 12. септембар у 18 сати. Припреме за овај свечани чин благовремено су извршене. Ништа се није искрало. Све је било под будном контролом надлежног пароха. Субота и недеља су биле резервисане за последње припреме. На пола сата пред долазак високих гостију, епископа шумадијског Саве и епископа Лукијана, администратора Темишварске епархије, народ је, са свештенством и градоначелником г. Верољубом Стевановићем, направио дуг шпалир, кроз који су прошли архијереји.

Тачно у 18 сати, после дочека Господе архијереја, отпочео је чин освећења. Мноштво народа, који је стајао око темеља храма и шире, пратио је чин освећења у молитвеној атмосфери.

На крају чина освећења присутном народу се обратио Преосвећени епископ Сава, који је рекао да су храмови тапија српске земље. У свом на-

дахнутом говору Епископ је изложио судбину наших светиња данас на Косову и Метохији, и похвалио ревност парохијана Бреснице, који подижу храм Светом Јоаникију Девичком, чији је храм данас на Косову оскрнављен од непријатеља.

Епископи Сава и Лукијан на освећењу темеља цркве Св.Јоаникија Девичког у Крагујевцу

По завршеном чину освећења Преосвећени епископ Сава је обавио, на освећеним темељима храма, крштење малог Јована, а Преосвећени епископ Лукијан је кропио присутни народ.

Око 19,30 сати постављена је трпеза љубави.

У току вечере, Преосвећени епископ Сава је захвалио Бресничанима на њиховој љубави према Цркви, труду и ревности у досадашњим радовима на изградњи храма Светог Јоаникија Девичког и пожелео да што пре дође до дана када ће он бити завршен и освећен.

Пошто су мештани срдечно испратили високе госте, наставили су славље до касно у ноћ.

Драгослав М. Степковић,
протојереј–ставрофор

ЦРКВА ПОКРОВА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ТРЕШЊЕВИЦИ

Према народном казивању на месту данашње цркве у Трешњевици постојала је капела, која датира из времена Косовског боја. Када су Турци у XIV веку, на сам дан храмовне славе, Покров Пресвете Богородице, прешли са десне стране Мораве у ово село, затекли су велики број људи на молитви у капели. Када је народ опазио Турке почео је да бежи. Они који су бегали према селу били су опкољени од Турака и побијени. Ово потврђује и чињеница да су, проликом радова много касније ископавана њихова тела. Други део народа, који је бежао у планину, прошао је боље, јер су се Турци задовољили убијањем људи око цркве и у селу. Овом приликом Турци су запалили цркву, а затим кренули у село да пљачкају и убијају народ. Они који су побегли преживели су и то место и данас се зове „Збег“.

Порушену цркву преживели Срби нису смели да је обнављају, већ су се окупљали на њеним рушевинама. Тек 1875, црква је обновљена захваљујући новим ктиторима

Владиславу и Јелени Јоцић, земљорадницима из Трешњевице. Њихов син Ћира, за летопис цркве у Трешњевици, дао је ову изјаву: „Моја мајка, пре мене, имала је осморо деце и она су сва помрла. Једне ноћи мајка усни Свету Катарину, која јој рече да подигне односно обнови капелу Пресветој Богородици, на истом месту, па ће јој Бог дати деци живота.“ Ови благочестиви супружници тако и поступе и из својих средстава подигну капелу, и после тога Бог им подари сина Ћиру.

Изградња данашње цркве

Капела, коју су подигли Владислав и Јелена Јоцић, служила је овом народу све до 1938. године, када је саграђена данашња црква, а на темељима оне исте из XIV века.

Црква је подигнута за време свештеника Петра Ракића и председника општине, који је помагао подизање цркве уз помоћ кулука, а само неки мањи послови исплаћени су из благајне добровољних

прихода. Прилоге су прикупљали Јован Манојловић и Живојин Радивојевић, земљорадници из Трешњевице.

Црква је споља завршена 1938. године и тако је остала све до 1943. године. Заузимањем свештеника Милана Петовића, пароха трешњевичког, који је дошао за време рата из околине Вуковара, и вољом народа, одлучено је да се црква у Трешњевици заврши и изнутра. Финансијско стање црквене касе било је врло слабо. Одлучено је да се сакупљају добровољни прилози за израду иконостаса. Овом приликом прикупљено је 21.836 динара.

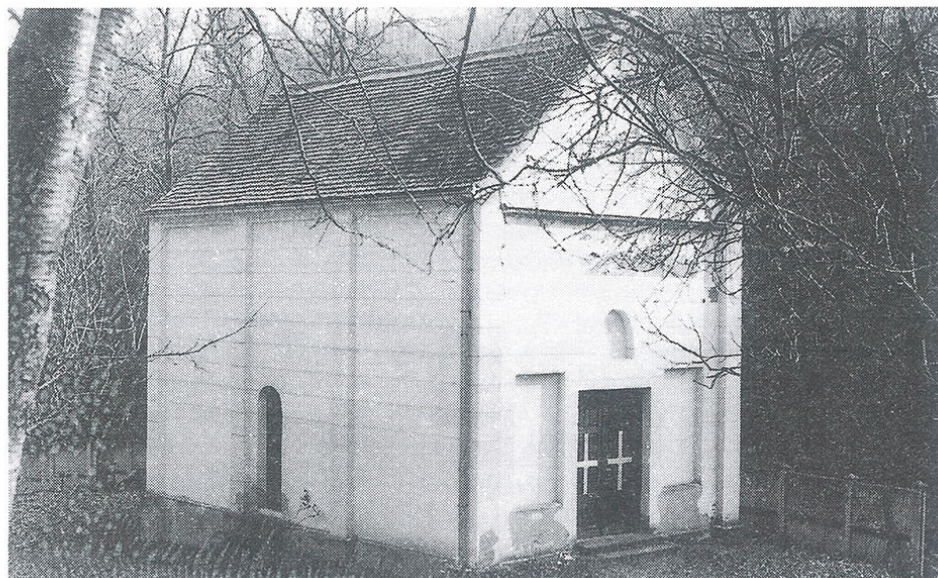
Архијерејски намесник белички, протојереј Младен Вукићевић, послао је две престојне иконе, неколико икона за украс цркве, одежду и утвари. Рамове за иконе на иконостасу и црквене двери израдио је Драгољуб Матић, столар из Поточца. Пошто су завршени, донекле, унутрашњи радови, затражени су од надлежног архијереја благослов и антиминос да би отпочело служење. Антиминс је донео игуман Макарије Ђорђевић, професор, у пратњи надлежног пароха, јереја Милана Петовића.

Прва литургија одслужена је на Цвети, 1943. године, уз присуство мноштва народа. На литургији је певао хор Хришћанске заједнице из Поточца. Игуман Макарије и месни парох проповедали су више пута у току дана, јер је народ стално пристизао. Било је то величанствено славље и догађај.

Историја Парохије

Данашња парохија трешњевичка креирана је од Јовачке парохије, 1943. године.

Свештеници који су службовали:

Црква Покрова Пресвете Богородице у Трешњевици

капелан Буда Васиљевић, парох од 1934. до 1937. г;
јереј Петар Поповић, парох јовачки од 1937. до 1940. г;
јереј Марко Радовић 1940 – 1942. г;

Од 1. јануара 1942. до 11. јула 1942. опслуживао је свештеник Тихомир Јовановић, парох јовачки;

Од 11. јула 1942. до 1949. г. свештеник Милан Петовић (избеглица);

јереј Љубиша Шарчевић од 1949. до новембра 1950. г;

јеромонах Митрофан Гачић од новембра 1950. до августа 1951. г;

јереј Љуба Динић од августа 1951. до августа 1952. г;

јереј Ратомир Куруцовић (са Трешњевицом) од августа до септембра 1952. г.;

јереј Жарко Живановић, парох јовачки, опслужује (без Трешњевице) од септембра 1952. до фебруара 1958. г;

Марта 1958. године Трешњевица улази у састав Парохије поточке, коју прима свештеник Блажо Мартиновић. Он је цркву затекао у тешком стању, без сасуда и без утвари. Порта је такође била у јадном стању. Тешко стање било је и у верско-моралном животу парохијана, јер је и вршење светих обреда замрло.

Својим заузимањем свештеник Блажо набавља сасуди, богослужбене одежде, врши оправку цркве, доводи у ред црквену порту и оснива Привремено Поверенство које активно ради. Народ се полако враћа својој вери и Цркви.

Дана 24. септембра 1959. године извршена је примопредаја на парохији трешњевичкој, између опслуживача јереја Блаже Мартиновића из Поточца и новопостављеног свештеника Томислава Радовановића, пароха сврљишког (Нишка епархија).

У летопису парохије трешњевичке о. Томислав Радовановић је записао следеће: „Примајући трешњевичку парохију стање у њој је било веома забрињавајуће. Народ је постао индиферентан према

свему па и према Цркви. Црква је била неокречена, а порта зарасла у коров и неочишћена. Звонара (дрвена) била је склона паду, а црквена кућа прилично запуштена јер је прокишњавала. Да би све ово урадио било ми је потребно припремити парохијане, а то сам и учинио до краја 1959. године. Приметио сам да овде може да се ради јер има са ким...”

Почетком 1960. године свештеник Томислав је најпре проширио Црквени одбор, и ставио им у задатак шта све треба да се уради код цркве, а што су сви сложено прихватили.

У току 1960. године урађено је следеће: порта је очишћена од корова и иста ограђена. Уклоњена је стара дрвена звонара и подигнута нова, такође дрвена, покривена лимом. Препокривена је црквена кућа која је прокишњавала. Ово је учињено на добровољној бази, и ником није ништа исплаћивано из црквене благајне. Народ је почео да се интересује и да долази у храм. Буџет цркве је почео да расте.

У 1961. години окречена је црква изнутра и покривен кладенац – извор који је врло посећиван од народа.

Наредне, 1962. године, препокривена је црква. То је био већи посао и врло ризичан, јер је кров цркве врло стрм. Радови су изведени уз помоћ чланова Хришћанске заједнице из Поточца, на челу са Ратком Тасићем.

Осим на материјалном пољу стање се поправља и на верско-моралном. Народ се све више враћа својој вери и чешће посећује храм.

Године 1960. свештеник Томислав Радовановић прима у опслуживање и Парохију јовачку, а 1966. прелази за пароха поточног, а остаје да опслужује трешњевичку парохију.

Године 1968. за пароха јовачког долази свештеник Раде Станковић. У споразуму, а по благослову епископа шумадијског Валеријана, за-

једнички опслужује са свештеником Томиславом Радовановићем парохију трешњевичку, и то: село Трешњевица остаје парохију поточног, који је и старешина храма, а села Сињи Вир и Мала Трешњевица парохију јовачког. Опслуживачи су се договорили да се сва чинодејства обављају у Трешњевици, и да наизменично врше богослужења у храму Покрова Пресвете Богородице.

Пошто је стара црквена кућа дотрајала свештеник Томислав је одлучио да се подигне нова, мада су услови били врло тешки. Изливање темеља изведено је у 1975. години, а зидање је настављено у следећој години. Кућа је окровљена и потпуно завршена 1977. године. Исте године свештеник Томислав прелази за пароха варваринског, а у Поточац долази свештеник Љубисав Ковачевић, парох наталиначки.

Године 1982. за пароха трешњевичког постављен је новорукоположени свештеник Зоран Стојадиновић, родом из Опарића. Свештеник Зоран остаје у Трешњевици до 1985. године, када прелази у Варварин, и ради као капелан оболелом протонамеснику Томиславу Радовановићу. За време свештеника Зорана црква у Трешњевици је окречена изнутра и споља.

Од 1985. до 1987. године Парохију трешњевичку опслужује свештеник Љубисав Ковачевић, парох поточки, за чије време је подигнута бетонска ограда на порти до потока.

Фебруара месеца 1987. године за пароха трешњевичког долази свештеник Драган Поповић. Свештеник Драган је одмах дотрајалу дрвену звонару заменио гвозденом, и повео акцију око изградње пута до цркве. Подигнут је и горионик за свеће, постављени олуци на цркви и ископан бунар у порти.

(Из Летописа цркве у Трешњевици)

ОСВЕЋЕН ТЕМЕЉ НОВЕ ЦРКВЕ ПОКРОВА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ЈАГОДИНИ

На дан Рођења Пресвете Богородице, 21. септембра 1999, Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава осветио је темеље нове цркве у Јагодини. Глад и

Са освећења темеља храма
Покрова Пресвете Богородице
у Јагодини

жећ верног народа за Богом живим, посебно младих, диктира све бржу изградњу нових цркава. У Јагодини која има преко четрдесет хиљада житеља, две постојеће цркве не могу да приме све оне који би хтели да присуствују богослужењима. Стара јагодинска црква, подигнута почетком прошлог века, данас је премала за подручје које покрива, и зато је за Јагодинце са њеног подручја било неопходно да се изгради нови храм.

Захваљујући разумевању руководећих људи у Јагодини,

а највише предузећу „Стандард“, ова потреба се почела остваривати. У лето прошле године добијена је локација за нову цркву. Одмах се отпочело са припремним радовима. Највећи проблем био је уређење терена за нову богомољу. Брдо на коме је постављен темељ нове цркве, за непуних месец дана било је скоро сравњено. Ископано је око 20.000 кубних метара земље и тако направљена лепа површина за порту. У октобру прошле године постављени су темељи велике и лепе цркве Покрова Пресвете Богородице, која ће бити дугачка 27, а широка 15 метатра. Црква ће имати два звоника и три куполе. План је урадио јагодински архитекта г. Малиша Миленковић. Храм се гради искључиво од прилога верника. Радовима руководи грађевински одбор на челу са протојерејем Радованом Ракићем, парохом Старе јагодинске цркве.

На дан Рођења Пресвете Богородице, после подне, велики број верника из Јагодине и околине дочекао је епископа шумадијског Г. др Саву у порти нове цркве. Уз присуство двадесетчетири свештеника и три ђакон, отпочело је освећење новог темеља. На освећењу је певао хор Старе цркве „Св. Архангел Михаил“. Након освећења, Његово преосвештенство

епископ Г. др Сава обратио се народу, наглашавајући значај Мајке Божије за наш српски народ и за Јагодину. Велика је ствар што од данашњег дана Јагодинце, поред архангела Михаила и Гаврила и апостола Петра и Павла, штити и Пресвета Богородица. Она ће својим покровом, коме је и посвећен овај храм, штитити све Јагодинце исто онако како је штитила хришћане у Цариграду, појавивши се у храму на Влахерни.

Познато је да је Пресвета Богородица посебно поштована у Јагодини и њеној околини, тако да је било само питање времена када ће верници сазидати храм у њену славу.

После освећења темеља чланови Културно-уметничког друштва „Каблови“ извели су програм за многобројне учеснике ове молитвене свечаности.

Радован М. Ракић,
протојереј

Ноћас сам лежао болестан и пао.
Ти си мени приш'о као добра мати.
Опрости ми, Боже! ја још нисам знао,
Да ме мисл' твоја за векове прати.

Дуго си ми прич'о о тајнама неба.
Изрек'о си ноћас бескрајне лепоте.
Ја сад добро знадем све што бићу треба;
Душа ми је пуна знања и доброте.

О ја доста, доста, знадем твоје тајне.
Ал' је мисл' мала све да схвати сада,
Просторе времена, пустоши бескрајне,
И куд биће Твоје за векове влада.

Радојко Јовановић
(Раде Драинац)

БЛАГОВЕСТИ СУ ПОЧЕТАК НАШЕГ СПАСЕЊА

Литургијом, коју је 26. септембра ове године служио у Светоуспенском младеновачком храму Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, још једном је у Шумадијској епархији свечано прослављен велики јубилеј, две хиљаде година од како је Бог Отац рекао архангелу Гаврилу – иди доле у град Назарет и врати Пресвјетој Дјеви Марији ону радост коју је изгубила Ева у рају – од Благовести. После литургије освешћен је темељ новог храма у Младеновцу, који ће бити посвећен Благовестима.

Током литургије проповедао је протођакон крагујевачке Саборне цркве Зоран Крстић. Суштину постојања света протођакон Крстић је објаснио овим речима: „Све има своју дубину и та дубина се крије у Господу и присуству Господњем у свему. Један од значајнијих теолога овога века говори – ако Бог није присутан у зрнци песка, онда га нема ни на небу. И заиста, Бог је свуда присутан, јер другачије не би могли да постојимо. Ни ми, ни све што видимо око нас. А то што живимо и што јесмо, највећи је дар који имамо од Бога. Живот је наш највећи дар, а за њега нисмо заслужни. У једном тренутку, на литургији се каже да благодаримо Господу што нас је из небића превео у биће, што нас је из непостојања призвао и позвао у постојање.“ Након изношења вечног човековог питања – како да живимо, и објашњења, зашто је наш народ на смрт болестан, проповедник је закључио: „Нема хришћанства без заједнице, јер и Бог је са три лица. Управо нам то показује да морамо да живимо у заједници. Човек је биће заједнице. А у заједници се не може живети без крста и без жртве. Тамо где мајка не жели да се жртвује за своје дете,

нема материнске љубави. Жртва и крст су начело нашег живота и начело нашег опоравка. Што пре будемо увидели да је само човек који се жртвује за другог прави човек – пре можемо да очекујемо оздрављење.“

Изузетно сунчано време још више је истицало врло лепу и погодну локацију новог храма на платоу, који наткриљује улаз у Младеновац са београдске стране. Након освешћења темеља и полагања повеље о почетку подизања Благовештенског храма, великом броју Младеновачана обра-

дину, нашли смо за сходно да овај нови храм посветимо том најрадоснијем догађају у животу наше Хришћанске цркве. Као што је Дух Свети осветио темеље овог храма, он ће осветити и храм када буде завршен.“

Призвавши благослов Божији на све учеснике овог великог молитвеног догађаја и на оне који помажу и граде нову младеновачку цркву, епископ Сава је још рекао: „У псалмима Давидовим са каже – благо оном народу којем је Бог Господ. Нека свима вама који подижете овај свети храм Бог буде Господ и нека вас

Епископ Сава освешћује темељ будућег младеновачког храма посвећеног Благовестима

тио се епископ шумадијски, Преосвешћени Г. Сава: „На Благовести је анђео објавио Пресвјетој Дјеви да ће она родити Сина Божијег, да ће она бити та лествица Јаковљева преко које ће Син Божији сићи на земљу, и у свему, изузев греха, бити сличан нама. Са нама је поживео овде на земљи и објавио славу своју и науку своју и позвао нас тихо и благо да идемо за њим и да следујемо његовој науци и да је извршавамо до најмањих танчина, да би наследили Царство небеско, јер је овај живот краткотрајан и припрема за онај вечни живот. Зато су Благовести почетак нашег спасења. Прослављајући ову благовештенску го-

помаже, нека вам подари здравља, живота и да ваше домове напуни не само уљем и пшеницом, него српском децом, јер докле год буде Српчаци у нашим домовима, дотле ће и ова земља бити српска.“

Током трпезе љубави, протојереј Драгољуб Ракић, архијерејски намесник младеновачки, захвалио је, најпре Епископу, што се бринуо и старао за почетак градње Благовештенског храма, а затим Младеновачанима који обезбедише локацију, пројектанту, госпођи Љубици Бошњак, као и свима који већ брину о брзом наставку радова.

Н. Јованчевић

СРБИЈА ЈЕ У XIX ВЕКУ ИМАЛА НАЈВЕЋИ ПРИРАШТАЈ СТАНОВНИШТВА У ЕВРОПИ

„Умножавање становништва у Србији има такве размере, да је ставља на прво место међу државама Јевропским; јер кад се узме годишњи просек у времену од 1833 па до 1884 године, онда се види, да се становништво умножавало са 18 душа по хиљади. Но ово умножавање приказује се у три фазе: од 1833 до 1859 године, становништво је расло бројем са 19,2 душа по хиљади, од 1859 до 1879 са 11,5 по хиљади а од 1879 до 1884 године са 23 душе по хиљади становника. Немејући се упуштати у објашњење тако велике разлике, која се јавља у умножавању становништва у појединим од ових фаза, напоменућемо само ту могућност, да је јакоме умножавању у првој и последњој фази допринело велико досељавање из осталих крајева српских, а нарочито оних под Турском. Досељавање је пак најјаче било у прво време по ослобођењу и за тим после рата за независност, када је управљено било нарочито на Нове Крајеве и у њима, на опустели Топлички округ.“ У европским земљама, за период од 1865. до 1880. године „умножавање“ становништва знатно је мање. У Аустрији 7,8 на хиљаду становника годишње, у Италији 6,5 а у Француској само 2,4 на хиљаду становника годишње.

Ова обавештења даје књига Владимира Карића *Србија - опис земље, народа и државе*, у којој су „критички сређена испитивања Србије, изнесена у нашој и туђој књижевности, допуњена истраживањима у архивама разних наших виших надлештава, рађена на научној основи, а прилагођена за шири круг читалаца“. Књига је објављена 1887. године и нуди и друге врло интересантне демографске статистичке податке према попису становништва у Србији 1884.

У то време површина Србије била је 48.589,4 километара квадратних. У Европи је заузимала шеснаесто место по величини и покривала је двадесетшести део површине европског континента. Њена површина била је за 7.200 километара квадратних већа од Швајцарске, за 15.600 од Холандије и за 19.600 километара квадратних од Белгије. Заузимала је 15.380 километара квадратних мању површину од Бугарске, односно 16.100 од Грчке.

Крајем 1884. у Европи је живело 7. 256.000 Срба. У поменутој књизи Владимир Карић показује колико их где има. У Краљевини Србији било је 1.715.000 Срба, што је 90,26 одсто од укупних 1.900.000 становника. Дакле, у матичној земљи живела је само једна петина нашег народа.

Број Срба у осталим земљама био је следећи:

Босна и Херцеговина	1.330.000
Стара Србија	255.000
Македонија	540.000
Црна Гора	175.000

Далмација	455.000
Истра	160.000
Хрватска и Славонија	1.746.000
Угарска	650.000

Срби су у Угарској били распоређени овако:

Бачка и Банат	450.000
Барањски округ	34.000
Шомођски округ	12.000
Салајски округ	71.000
Железни округ	17.000
Шопроњски округ	29.000
Мошоњски округ	9.000
Пештански округ	9.000
Крашовски округ	19.000

У исто време у западној Бугарској живело је 200.000, а у „Арнаутској“, западно од Црног Дрима, 30.000 Срба.

Може се, према књизи *Србија - опис земље, народа и државе*, пратити како је у нашој земљи расло становништво у апсолутном броју. Србија је имала:

1850. године	957.852 становника
1860. године	1.100.000 становника
1870. године	1.302.077 становника
1880. године	1.700.272 становника
1884. године	1.900.000 становника

Што се тиче густине насељености, у Србији је живело 39,1 становника на квадратном километру. Просек Европе био је 32,5 становника по квадратном километру.

У српским градовима било је настањено 237.150 становника, што је 12,5% од укупног броја, док су села захватала 87,5% становништва; било је дакле 1.662.850 сељака.

У Крагујевачком округу, који има 2.446,7 километара квадратних, било је, 1884. године, 122.284 становника – 49,9 по квадратном километру. Јагодински округ имао је 1.637 километара квадратних и 79.502 становника – 48,6 по километру квадратном.

Сагласно највећем прираштају у Европи, и „у погледу на број венчања, међу Јевропским државама, Србија стоји на првом месту. У времену од 1865 до 1884, у њој је на хиљаду становника било, годишње просеком, 11,4 венчања.“ Истовремено, у Француској је 7,9, а у Грчкој 6,1 венчања годишње на хиљаду становника.

Године 1870. у Србији се родило 58.401 дете, 1880. – 70.475 деце, 1884. – 90.390 деце. У једном браку рађало се, просечно, 4,1 живорођено дете. На хиљаду становника рађало се тада годишње – 43 детета. Истовремено, годишње, на хиљаду житеља, умирало је 30,5 становника.

Н. Ј.

ПРОТОЈЕРЕЈ ЈЕВТА СОКИЋ

У уторак, 21. септембра 1999. године, на Малу Госпојину, у своме дому, тихо је уснуо у Господу пензионисани протојереј Јевта Сокић.

Рођен је 17. јула 1934. године у Бресници код Чачка, од оца Драгутина и мајке Милијане. Још као дете, 1944. године, остао је без мајке. После завршене основне школе, 1949, уписује Богословију Светог Кирила и Методија у Призрену, као клирик Жичке епархије, и завршава је 1954. године. Излази из богословије у најтеже време за српски народ и Цркву. После одслуженог војног рока ставља се на располагање блаженопочившем патријарху српском Герману, који га рукополаже у чин ђакона 5. јула 1959. године, а у чин презвитера 7. јула исте године у манастиру Јовање. Владика Василије га поставља на Рамаћку парохију на којој остаје до 1968. године, када прелази у Шумадијску епархију, у Лужнице код Крагујевца. Ту остаје до 1975, када прелази у Грошницу и прихвата Другу становљанску парохију. Са-

гледавајући његов рад, владика шумадијски Сава поставља га за старешину цркве Светог Петра и Павла у Грошници. Прота Јевта је заслужан за подизање темеља за нове цркве – у Корићанима и Ђури-

Прота Јевта Сокић

селу. По жељи владике Саве, 1995. године, прелази на Другу крагујевачку парохију при Старој цркви у Крагујевцу. Ту га налази тешка болест која га је спречила да обавља све парохијске дужности. Увидевши

своју немоћ прота Јевта се повлачи у пензију, 1998. године.

Покојни прота Јевта је био свештенослужитељ, духовник и пастир који је служио својој Цркви и свом вољеном народу. Бог је у његовој личности подарио дивног супруга, великог родитеља и оданог пријатеља. Његови парохијани о томе говоре са осећањем дубоког поштовања истичући његове свештеничке квалитете.

Испраћен је од своје породице и поштоваоца уз учешће великог броја свештеника на опелу. У име Његовог преосвештенства епископа шумадијског Господина др Саве, од протe Јевте се благим речима опростио изасланик, протојереј-ставрофор Драгослав Степковић, архијерејски намесник крагујевачки. Сахрањен је поред Цркве Васкрсења Христовог, на крагујевачком гробљу Бозман, 23. септембра 1999. године.

Нека је вечни помен проти Јевти и Бог нека му душу опрости.

Александар Борота, јереј

ГОЈКО ПАВИЋ, ЧЛАН ЕПАРХИЈСКОГ УПРАВНОГ ОДБОРА

У среду, 22. септембра 1999. године, упокојио се у Господу велики добротвор Хаџи Гојко Павић, апотекар у пензији, из Крагујевца.

Наш брат Гојко је рођен у селу Катрга код Чачка 1914. године, у врло сиромашној али патријархалној и духовно богатој породици, од родитеља – мајке Миљојке и оца Ивка.

После завршене основне школе, тадашњи свештеник Нове цркве у Крагујевцу, прота Радован Цветић, доводи га код својих добрих пријатеља, апотекара Миливоја Живковића – Шпикље и његове супруге Виде, који су били без деце. Миливоје и Вида су га заволели и у Гојку нашли правог свог сина, а Гојко у њима

друге и праве родитеље и учитеље. Гојко је завршио фармaceutску школу у Београду, а код покојног Миливоја – бечког ђака, усавршио се у изради лекова. Усавршио се до те мере да су га у то време сматрали равним стручњацима у фабрици лекова „Циба“ у Швајцарској.

После смрти Миливоја, брат Гојко је водио апотеку до

1947. године, када му је она од државних власти одузета.

Исте године за епископа шумадијског дошао је владика Валеријан. Сазнавши од свештеника и грађана Крагујевца о врлинама Гојковим, Владика га узима за члана Савета Епархије шумадијске.

Господин Павић је више пута био домаћин славе у Старој и Саборној цркви у Крагујевцу. Као најугледнијем грађанину владика Валеријан му поверава да сакупља прилог за изградњу манастирске цркве у Дивостину. Пет година је брат Гојко неуморно сакупљао прилог, а онда су га владика Валеријан и игуманија, мати Јелена, прогласили за другог ктитора манастира Дивостина.

Сакупљао је прилог за зидање нове цркве у Горњој Горевници, за манастир у Прекопечи, за манастир Клисуре код

Ариља, за гробљанску цркву у Крагујевцу, за цркву у Великим Пчелицама и сваке године сакупљао је прилоге за наше младе богослове.

Од Његове Светости патријарха Германа одликован је граматом за најуспешнијег мисионара у разношењу црквене штампе.

Доласком епископа др Саве у Крагујевац и покретањем епархијског часописа „Каленић“, брат Гојко поставља свој мисионарски рад. Са часописом „Каленић“ и касетама духовне музике, могао се срести широм Шумадијске, Жичке, Браничевске, Дабробосанске и Западноевропске епархије. Његов мисионарски пут води га и до Америке где обилази српске парохије прикупљајући прилоге за наше цркве.

На предлог епископа шумадијског Г. Саве, 1987. годи-

не, брат Гојко је изабран за члана Централног тела за наставак изградње храма Св. Саве у Београду. За његов труд и неуморан рад на сакупљању прилога за храм Светог Саве, одликован је, 1990. године, од наше Свете цркве орденом Светог Саве.

Смрћу брата Гојка, наша Црква изгубила је ваљаног и врлог сарадника, каквих нема много у данашњем времену.

Сахрањен је на Варошком гробљу у Крагујевцу. На опелу су узели учешће двадесетдва свештеника и већи број монахиња.

Нека би заувек међу нама живела светла успомена на великог добротвора нашег брата Хаџи Гојка Павића.

Бог да му душу прости и помилује.

Зарије Божовић,
протонамесник

СЛУЖЕЊА, ПОСЕТЕ И ПРИЈЕМИ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ САВЕ ОД 17. АВГУСТА ДО 31. ОКТОБРА 1999. ГОДИНЕ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава изволео је:

18. августа служити бденије у манастиру Благовештењу;

На Преображење служити литургију у манастиру Благовештењу;

21. августа служити општи помен на монашком гробљу у манастиру Грнчарици;

22. августа служити литургију у храму (у изградњи) Светог Јована Крститеља у Јовановцу код Крагујевца; крстити Марка Милошевића; крстити Миљану Савић; осветити нова звона за Саборни храм у Крагујевцу;

23–24. августа учествовати у раду Просветног одбора СПЦ у манастиру Сисојевцу;

25. августа посетити манастир Раваницу;

27. августа служити бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;

На Велику Госпојину служити литургију у Саборној цркви у Крагујевцу; пререзати славски колач Светоуспенског храма у Лужницама;

29. августа служити литургију у Мајуру;

31. августа учествовати у промоцији Шематизма Епархије шумадијске за 1997. и 1998. г;

1. септембра служити Призивање Светог Духа у храму Св. апостола Петра и Павла у Грошници пред почетак нове школске године у Богословији;

4. септембра осветити нови конак манастира Драче;

5. септембра служити литургију у Бељини и осветити нови парохијски дом;

На Усековање служити литургију и осветити нови иконостас у капели Светог Јована Крститеља у манастиру Светог и праведног Јова у Прекопечи;

12. септембра служити литургију на Липару; осветити темељ новог храма Преподобног Јоаникија Девичког у Бресници – Крагујевац;

19. септембра осветити нови храм Светог архангела Гаврила у Парцанима; осветити нове крстове за храм Светог архангела Михаила – у изградњи – у Корману; посетити манастир Грнчарицу;

20. септембра служити бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;

На Малу Госпојину служити литургију у Саборној цркви; осветити темељ новог храма Покрова Пресвете Богородице у Јагодини;

26. септембра служити литургију у Светоуспенском храму у Младеновцу; осветити темељ новог храма Благовести Пресвете Богородице у Младеновцу; служити бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;

На Крстовдан служити литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

2. октобра посетити Богословију у Грошници;

10. октобра служити литургију у манастиру Дивостину и посетити Дом Светог Јована Крсти-

теља у истом манастиру; венчати у Старој цркви у Крагујевцу Јевђу и Јелену Јевђевић;

20. октобра осветити споменик краља Александра I Карађорђевића у Крагујевцу;

21. октобра служити парастос у Шумарицма; присуствовати промоцији књиге „На гробу руже“ протонамесника Милована Мићића, пароха лужничког;

22. октобра присуствовати дочеку патријарха цариградског Вартоломеја у Београду;

23. октобра служити литургију и помен епископу шумадијском Валеријану у Саборној цркви у Крагујевцу; осветити темељ новог храма Светог апостола Томе у Илићеву код Крагујевца;

24. октобра служити литургију у Преобра-

женском храму у Бачини и осветити нови црквени дом; посетити храм Покрова Пресвете Богородице у Избеници;

26. октобра служити бденије у манастиру Грнчарици;

На празник Преподобне матере Параскеве служити литургију у манастиру Грнчарици;

30. октобра служити парастос на Варошком гробљу у Крагујевцу пок. Гојку Павићу; служити парастос на гробљу у Бозману пок. протојереју Јевти Сокићу; крстити у Винчи Софију Николић;

31. октобра осветити обновљени средњовековни манастир Павловац на Космају; служити литургију и рукоположити у чин ђакон Милића Марковића, дипломираног теолога.

СЛУЖБЕНИ ДЕО И ПРОМЕНЕ У ШУМАДИЈСКОЈ ЕПАРХИЈИ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, благоизволео је у периоду од 17. августа до 1. новембра 1999. године:

ОСВЕТИТИ:

– Нови конак у Светониколајевском манастиру Драчи, 4. септембра 1999. године;

– Нови парохијски дом у Бељини, 5. септембра 1999. године;

– Нови иконостас у капели Светог Јована Крститеља манастира Прекопече, 11. септембра 1999. године;

– Нови храм Светог архангела Гаврила у Парцанима, 19. септембра 1999. године;

– Крстове за нови храм Светог архангела Михаила у Корману, 19. септембра 1999. године;

– Темељ новог Покровског храма у Јагодини, 21. септембра 1999. године;

– Темељ новог Благовештенског храма у Младеновцу, 26. септембра 1999. године;

– Темељ новог храма Светог апостола Томе у Илићеву, 23. октобра 1999. године;

– Нову парохијску салу у Бачини, 24. октобра 1999. г;

– Светониколајевски храм средњовековног манастира Павловца, 31. октобра 1999. године.

РУКОПОЛОЖИТИ:

– Зорана Ивановића, свршеног богослова, у чин ђакон, 10. октобра 1999. године, у Благовештенском храму манастира Дивостина, а у чин презвитера, 23. октобра 1999. године, у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу (Е. бр. 967/99)

– Милића Марковића, дипломираног теолога, у чин ђакон, 31. октобра 1999. године, у Светониколајевском храму манастира Павловца, а у чин презвитера, 1. новембра 1999. године, у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу (Е. бр. 979/99)

РУКОПРОИЗВЕСТИ ЗА ЧТЕЦА:

– Срђана Станковића, студента Института Богословског факултета, из Крагујевца (Е. бр. 896/99)

– Бранислава Бороту, студента Института Богословског факултета, из Крагујевца (Е. бр. 912/99)

ОСНОВАТИ:

– Нову, Пету аранђеловачку парохију у Аранђеловцу, Архијерејско намесништво орашачко (Е. бр. 823/99)

– Нову, Трећу становљанску парохију у Станову, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 844/99)

– Нову, Четврту, парохију младеновачку у Младеновцу, Архијерејско намесништво младеновачко (Е. бр. 913/99)

ОДЛИКОВАТИ:

Правом ношења црвеног појаса:

– Јереја Јовицу Ескића, привременог пароха бељинског, Архијерејско намесништво космајско (Е. бр. 846/99)

– Јереја Дарка Булатовића, привременог пароха друге варваринске парохије, Архијерејско намесништво темнићко (Е. бр. 895/99)

Достојанством протонамесника

– Јереја Радована Марковића, привременог пароха бачинског, Архијерејско намесништво темнићко (Е. бр. 966/99)

Правом ношења напрсног крста

– Протојереја Данила Срећковића, умировљеног пароха парцанског, Архијерејско намесништво темнићко (Е. бр. 974/99)

ПРЕМЕСТИТИ ПО МОЛБИ:

– Јереја Сашу Гавриловића, привременог пароха јеловичког, Архијерејско намесништво орашачко, за привременог пароха Пете аранђеловачке парохије, Архијерејско намесништво орашачко (Е. бр. 824/99)

– Протојереја Милорада Лазића, привременог пароха

сарановачког, Архијерејско намесништво лепеничко, за привременог пароха Четврте младеновачке парохије, Архијерејско намесништво младеновачко (Е. бр. 914/99)

– Јереја Велибора Јовановића, привременог пароха малокрчмарског, Архијерејско намесништво лепеничко, за привременог пароха сарановачког, Архијерејско намесништво лепеничко (Е. бр. 915/99)

– Јереја Мирослава Филиповића, привременог пароха превешког, Архијерејско намесништво левачко, за привременог пароха рудовачког, Архијерејско намесништво колубарско–посавско (Е. бр. 917/99)

– Протојереја Ранка Ђураша, привременог пароха у Драгову, Архијерејско намесништво левачко, за привременог пароха Друге аранђеловачке парохије, Архијерејско намесништво орашачко (Е. бр. 921/99)

ПРЕМЕСТИТИ ПО ПОТРЕБИ СЛУЖБЕ

– Јереја Ивана Живковића, привременог пароха рудовачког, Архијерејско намесништво колубарско–посавско за привременог пароха малокрчмарског, Архијерејско намесништво лепеничко (Е. бр. 916/99)

ПОСТАВИТИ:

– Новорукоположеног јереја Миломира Васиљевића, за привременог пароха вишевачког, Архијерејско намесништво лепеничко (Е. бр. 763/99)

– Протојереја Милоша Миловановића, бившег пароха нијагарско–фалшког (Епархија канадска) за привременог пароха баљковачког, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 794/99)

– Јереја Љубишу Ђураша, привременог пароха прве рачанске парохије, Архијерејско намесништво лепеничко, за старешину храма Светих апостола Петра и Павла у Рачи, Архијерејско намесништво лепеничко (Е. бр. 796/99)

– Јереја Ненада Савића, привременог пароха друге рачанске парохије, Архијерејско намесништво лепеничко, за старешину храма Светог апостола и евангелисте Марка у Вучићу, Архијерејско намесништво лепеничко (Е. бр. 797/99)

– Јереја Миломира Васиљевића, привременог пароха вишевачког, Архијерејско намесништво лепеничко, за старешину храма Светог Георгија у Вишевцу, Архијерејско намесништво лепеничко (Е. бр. 798/99)

– Госпођицу Виолету Николић, студента теологије из Винче, за педагога–васпитача у Дому Светог Јована Крститељса у манастиру Дивостину (Е. бр. 802/99)

– Новорукоположеног јереја Бранимира Товиловића, за привременог пароха јеловичког, Архијерејско намесништво орашачко (Е. бр. 825/99)

– Новорукоположеног јереја Небојшу Стевића, за привременог пароха Треће становљанске парохије, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 845/99)

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ:

– Јереју Драгославу Цветковићу, привременом пароку опарићком, Архијерејско намесништво левачко, упражњену Парохију превешку, Архијерејско намесништво левачко (Е. бр. 918/99)

– Јереју Милану Вранићу, привременом пароку белушићком, Архијерејско намесништво левачко, упражњену Драговску парохију, Архијерејско намесништво левачко (Е. бр. 922/99)

РАЗРЕШИТИ:

– Братство храма Светих апостола Петра и Павла у Рачи, Архијерејско намесништво лепеничко, дужности даљег опслуживања Парохије вишевачке, Архијерејско намесништво лепеничко (Е. бр. 762/99)

– Братство храма Светих апостола Петра и Павла у Грошници, Архијерејско намесништво крагујевачко, дужности даљег опслуживања Баљковачке парохије, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 793/99)

Бакон Горана Дабетића, парохијског ђакон при Светоуспенском храму у Младеновцу, Архијерејско намесништво младеновачко, даље дужности парохијског ђакон (Е. бр. 901/99)

– Протојереја Милана Бабића, привременог пароха Друге аранђеловачке парохије, Архијерејско намесништво орашачко, даље дужности активног пароха (Е. бр. 919/99)

– Протојереја Милоша Миловановића, бившег пароха нијагарско–фалшког из Епархије канадске (Е. бр. 757/99)

– Милића Марковића дипломираног теолога из Петловаче (Епархија шабачко–ваљевска) (Е. бр. 885/99)

ПРИМИТИ У СВЕЗУ КЛИРА:

– Протојереја Милоша Миловановића, бившег пароха нијагарско–фалшког из Епархије канадске (Е. бр. 757/99)

– Милића Марковића дипломираног теолога из Петловаче (Епархија шабачко–ваљевска) (Е. бр. 885/99)

КАЗНИТИ:

– Јереја Радоја Стикића, привременог пароха даросавачког, Архијерејско намесништво орашачко, тридесетодневном забраном свештенодејства (Е. бр. 886/99)

ПОДЕЛИТИ КОНАЧАН КАНОНСКИ ОТПУСТ

– Јереју Дејану Обрадовићу, привременом пароку виноградском, Архијерејско намесништво крагујевачко, за Епархију канадску (Е. бр. 898/99)

ЗАВРШИЛИ БОГОСЛОВИЈУ:

– Бранимир Товиловић

– Иван Цветковић

ПРИМИТИ У ПРВИ РАЗРЕД БОГОСЛОВИЈЕ

– Дарка Милића из Дрежника (Е. бр. 785/99)

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА ИНСТИТУТ БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА:

– Дејану Тодоровићу из Гараша (Е. бр. 800/99)

– Марини Краљевић из Младеновца (Е. бр. 851/99)

– Владану Дамљановићу из Ракитова (Е. бр. 870/99)

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ:

– Весни Ристић из Крагујевца (Е. бр. 785/99)

– Предрагу Вујичићу из Младеновца (Е. бр. 779/99)

– Бојану Вићовцу из Младеновца (Е. бр. 780/99)

– Ђорђу Миливојевићу из Тополе (Е. бр. 781/99)

– Симеону Плуимерису из Барајева (Е. бр. 783/99)

– Вјекославу Џеровину из М. Црљена (Е. бр. 795/99)

– Зорици Марковић из Аранђеловца (Е. бр. 801/99)

– Дејану Костадиновићу из Велике Иванче (Е. бр. 822/99)

– Петру Бранковићу из Младеновца (Е. бр. 837/99)

– Весни Сталетовић из Баћевца (Е. бр. 838/99)

– Томиславу Марковићу из Белосаваца (Е. бр. 839/99)

– Милице Мијовић из Белосаваца (Е. бр. 840/99)

– Гордани Јоцић из Крагујевца (Е. бр. 878/99)

ПЕНЗИОНИСАТИ:

– Протојереја Милана Бабића, привременог пароха Друге аранђеловачке парохије, Архијерејско намесништво орашачко (Е. бр. 919/99)

– Протојереја Радмила Стефановића, привременог пароха Треће аранђеловачке парохије, Архијерејско намесништво орашачко (Е. бр. 920/99)

УПОКОЈИО СЕ У ГОСПОДУ

Протојереј Јевта Сокић, умировљени парох крагујевачки, 21. септембра 1999. године

Порта цркве Светог Илије у Цветојевцу, 5. септембра 1999. године:
присећања на заслужне из протеклих времена

МОЉЕЊЕ ГОСПОДУ ИСУСУ ХРИСТУ

Свилена катапетазма из ризнице манастира Хиландара са молитвом коју је на њој, тачно пре 600 година, извезла монахиња Јефимија, пре монашења деспотица Јелена Мрњавчевић

Од оскврњених усана, од мрскога срца, од нечистог језика, од оскврњене душе прими мољење, о Христе мој, и не одгурни мене, рабу твоју, нити ме јарошћу твојом, Владико, обличи у час доласка мојега, нити ме гневом твојим казни у дан доласка твојега, јер пређе суда твојега, Господе, осуђена сам савешћу мојом, ниједне наде спасења нема у мени ако милосрђе твоје не победи мноштво безакоња мојих.

Зато те молим, незлобиви Господе, ни мало ово приношење не одгурни, које приносим светом храму пречисте твоје матере и наде моје Богородице хиландарске, јер примих веру удовичину што ти принесе две цете, Господе, те тако и ја принесох ово, недостојна раба твоја, о Владичице, Јефимија монахиња, кћи господина ми кесара Војихне, који лежи овде, негда деспотица.

И приложи се ова катапетазма храму Пресвете Богородице хиландарске лета 6907, индикта 8.

А ако ће је ко однети од храма пресвете Богородице хиландарске, да је одлучен од јединосушне и нераздељиве њене Тројице и да му је супарница пречиста Богомати хиландарска у дан страшнога испита.

Амин.

Монахиња Јефимија

(Фонетска транскрипција – Ђорђе Трифуновић)